

Tvisteloven § 15-8 – amicus curiae

Ord: 13.854

av Erik Eldjarn

*Liten masteroppgave i rettsvitenskap
ved Universitetet i Tromsø
Det juridiske fakultet
Høsten 2008*

1. Innledning.....	3
1.1 Presentasjon av emne og problemstilling	3
1.2 Den videre fremstilling.....	4
2. Rettskildebildet, herunder de reelle hensyn som ligger til grunn for utformingen av tvisteloven generelt og særlig § 15-8	4
2.1 Generelt.....	4
2.2 Relevante hensyn.....	5
2.2.1 Ønsket om å oppnå materielt riktige avgjørelser.....	5
2.2.2 Hensynet til effektivitet.....	6
2.2.3 Hensynet til proporsjonalitet	6
2.3 Kryssbruk av rettskildefaktorer.....	7
2.4 Beslektede bestemmelser	8
3. Vilkår for innleggsrett	9
3.1 Generelt.....	9
3.2 Grunnvilkår for innleggsrett	9
3.3 Allmenn interesse som vilkår for innleggsrett.....	11
3.3.1 Innledning	11
3.3.2 Begrepet interesse i språklig og sivilprosessuell forstand	12
3.3.3 Nærmere om begrepet ”allmenne interesser”.....	13
3.3.4 De enkelte interesser.....	15
3.3.5 Særlig om den såkalte prejudikatinteressen	18
3.3.6 Hvor stor personkrets forutsetter uttrykket allmenn.....	21
3.3.7 Sammenfatning.....	22
3.4 Innleggsretten for foreninger og stiftelser	23
3.4.1 Nærmere om begrepet forening og stiftelse.....	23
3.4.2 Uttrykket ”innenfor rammen av deres formål og naturlige virkeområde”	27
3.5 Innleggsretten for offentlige organer.....	32
3.5.1 Nærmere om ”offentlig organ”.....	32
3.5.2 Begrensningen i uttrykket ”ansvarsområde”.....	33
3.6 Vurdering av ordlyd i tvl. § 15-8 første ledd	37
3.6.1 Det doble kravet til tilknytning	37
3.6.2 Alternativ forståelse av ordlyd	39
4 Tilbakevisning av innlegg	40
4.1 Vilkår for tilbakevisning.....	40
4.2 Vurdering av adgangen til tilbakevisning.....	41
5 Avsluttende bemerkninger.....	43
5.1 Forholdet til muntlighetsprinsippet	43
5.2 Avgivers forhold til partene	44
5.3 Bestemmelsens praktiske virkeområde	44
6 Litteraturliste:.....	46

1. Innledning

1.1 Presentasjon av emne og problemstilling

Normalt er det bare parter og eventuelle partshjelpere som har rett til å inngi innlegg overfor domstolen i en rettsvist. Vedtakelsen av tvisteloven innebar en endring på dette området.¹ Tvisteloven (tvL.) § 15-8 (også kalt *amicus curiae* som betyr rettens venn oversatt til norsk) gir på nærmere vilkår rett for tredjemann til å komme med skriftlige innlegg i en pågående retts sak. Det er denne innleggsretten som er tema for avhandlingen.² Bestemmelsen er prinsipielt nyskapende i norsk rett, idet den bryter med det tradisjonelle utgangspunktet om at retten til å foreta prosesshandlinger, herunder inngi prosesskriv, kun tilkommer partene og deres eventuelle hjelpere.

I denne avhandlingen vil jeg foreta en rettsdogmatisk analyse av tvisteloven § 15-8. Bestemmelsen var ikke en del av Tvistemålsutvalgets utkast til ny tvistelov,³ men kom inn i loven i forbindelse med departementets behandling av Tvistelovutvalgets utredning.⁴ Departementets uttalelser om bestemmelsens innhold er relativt kortfattede, og forarbeidene som sådan bidrar derfor i begrenset grad til fastleggelsen av regelens innhold. Lovgivningsprosessen, herunder den prinsipielle siden ved å innrømme en utenforstående tredjemann en rett til deltakelse i en rettsvist og de uavklarte mulige konsekvenser, i positiv og negativ forstand, gjør bestemmelsen egnet for en rettsdogmatisk analyse. Det foreligger ingen avklarende rettspraksis på området, og teorien på området er i tillegg sparsom. De grunnleggende hensyn som ligger til grunn for utformingen av tvisteloven, herunder de hensyn som konkret har

---

¹ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister.

² Paragraf 15-8 gir rett til å inngi skriftlige innlegg for å belyse allmenne interesser i en rettsvist. Det eksisterer ikke et begrep i sivilprosessen som beskriver denne retten. I det følgende vil jeg bruke ordet *innleggsrett* om retten tvL. §15-8 gir. Innleggsrett har ikke en egen juridisk betydning i tvisteloven. Samtidig er innleggsrett et begrep som benyttes om den tilsvarende retten i EØS-konkurranseloven § 9. Det har i så måte en viss forankring som innarbeidet begrep i eksisterende rett. Begrepet er i tillegg beskrivende for hva bestemmelsen gir rett til; nemlig å komme med skriftlige innlegg i saken, verken mer eller mindre.

³ NOU 2001: 32 Rett på sak.

⁴ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005).

ligget til grunn for vedtakelsen av bestemmelsen, blir derfor viktige når innholdet av regelen skal fastlegges.

En bestemmelse om rett til å inngi prosesskriv uten selv å være part i saken har flere likhetstrekk med partshjelpsinstuttet. Tvisteloven § 15-8 må derfor etter mitt syn i flere henseender forstås i lys av bestemmelsen om partshjelp tvl. § 15-7. Samtidig er det viktig å understreke at tvl. § 15-8 har selvstendig betydning ved siden av tvl. § 15-7. Det vil derfor også være interessant å se på forskjeller mellom bestemmelsene.

1.2 Den videre fremstilling

I det videre vil jeg gi en fremstilling av vilkårene for innleggsrett, se punkt 3 nedenfor. En nærmere analyse av muligheten for eventuelt å kunne tilbakevise innlegg er tema for punkt 4, før jeg avslutningsvis i punkt 5 knytter noen bemerkninger til bestemmelsens praktiske virkeområde samt dens forhold til muntlighetsprinsippet. Innledningsvis vil skal jeg imidlertid redegjøre for de bærende hensyn som ligger til grunn for utformingen av tvisteloven, herunder de hensyn bestemmelsen er ment å ivareta.

2. Rettskildebildet, herunder de reelle hensyn som ligger til grunn for utformingen av tvisteloven generelt og særlig § 15-8

2.1 Generelt

Tvistelovens forarbeider er en sentral kilde for fastlegging av innholdet i tvl. § 15-8. Dette følger både generelt av forarbeidenes karakter som autorativ rettskilde (primærrettskilde) men også på grunn av det sparsomme rettskildematerialet som foreligger for øvrig.

I forbindelse med Tvistemålsutvalgets gjennomgang av regelverket for behandling av sivile saker drøftet utvalget å åpne for en generell adgang til partshjelp på grunnlag av

prejudikatinteressen, noe som imidlertid ikke ble foreslått.⁵ Å gi en generell innleggsrett i saker av allmenn interesse ble verken foreslått eller vurdert av utvalget.

Bestemmelsen om *amicus curiae* ble som nevnt innledningsvis først foreslått av Justisdepartementet i Ot.prp.nr. 51 (2004-2005). Departementet viser i proposisjonens punkt 20.3.4 til sammenhengen mellom adgangen til å erklære partshjelp på bakgrunn av prejudikatinteresse og adgangen tredjepersoner har til å opptre som *amicus curiae*. Det nærmere innhold og betydning av bestemmelsen, er i liten grad beskrevet på den ene siden proposisjonen begrunner og beskriver bestemmelsen på.

På denne bakgrunn blir de bærende hensyn bak tvisteloven en viktig kilde for fastleggelse av bestemmelsens innhold. Av samme grunn forsterkes den relative vekten til de hensyn som er konkret benyttet i begrunnelsen for bestemmelsen. Følgelig er det naturlig innledningsvis å redegjøre for de grunnleggende hensyn bak tvisteloven.

2.2 Relevante hensyn

2.2.1 Ønsket om å oppnå materielt riktige avgjørelser

Den naturlige, grunnleggende målsetning i enhver rettstvist er å komme frem til et materielt riktig resultat. Målet er nødvendig for folkets tillit til domstolene, som igjen er en forutsetning for et velfungerende rettsapparat.

For å oppnå størst mulig sannsynlighet for et materielt riktig resultat har loven regler om bruk av sakkyndige, fri og utstrakt bevisføring, samt innsyn i og mulighet til å imøtegå motpartens påstander og prosesshandlinger. Prosessreglene skal med andre ord gi verktøy som ”leder fram til den materielt korrekte løsning”.⁶ Målet anses å ligge til grunn i kravet til forsvarlig saksbehandling i tvistelovens formålsbestemmelse, § 1-1 første ledd. Også i forhold til tvl. § 15-8 synes forarbeidene å legge til grunn at bestemmelsen kan bidra til dette målet. Det understrekes eksempelvis i forarbeidene at bestemmelsen vil kunne være av

---

⁵ NOU 2001: 32 Bind B s. 821 flg.

⁶ NOU 2001: 32 Bind A s. 132.

betydning ”[s]ærlig for å bidra til belysning av allmenne interesser ... i en tvist mellom private parter”.⁷ Underforstått mener man her ønsket om å oppnå materielt riktige avgjørelser i vid objektiv forstand.

2.2.2 Hensynet til effektivitet

Ønsket om å oppnå en materielt riktig avgjørelse må imidlertid avpasses i forhold til andre grunnleggende hensyn. Blant annet vil hensynet til effektivitet få betydning for hvor stor gjennomslagskraft hensynet til å oppnå flest mulige korrekte avgjørelser skal gis.

I hensynet til effektivitet ligger det først og fremst et krav om en mest mulig konsentrert og effektiv saksbehandling. I en rettsvist har partene et selvsagt behov for avklaring i løpet av så kort tid som mulig. Lang saksbehandlingstid kan sågar anses å bryte med kravet til forsvarlighet i tvl. § 1-1, samtidig som det også er et eget uttalt mål i bestemmelsen. Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (”EMK”) artikkel 6 oppstiller også krav til effektivitet – ”within a reasonable time”. For EMK sin del er kravet tosidig; både mot domstolens saksbehandling, men like mye igjennom at ”rettergangsordningen stiller krav til partene”.⁸ I forhold til tvl. § 15-8 synes hensynet å være vektlagt i forarbeidene gjennom presiseringen om at bestemmelsen kan ”bidra til å forenkle den muntlige forhandling”.⁹

2.2.3 Hensynet til proporsjonalitet

Hensynet til proporsjonalitet er også et grunnleggende hensyn som må avpasses i forhold til målet om et materielt riktig resultat. Det må være et rimelig forhold mellom betydningen av rettsvisten og hvordan tvisten skal behandles. Omfang og kostnader må altså stå i forhold til verdien av tvistegjenstanden. Noe annet vil gjøre domstolsapparatet uegnet for tvister om mindre verdifulle tvistegjenstander, noe som igjen vil kunne medføre lavere tillit til rettsapparatet. Også i forarbeidene til tvisteloven § 15-8 vurderes hensynet til proporsjonalitet og effektivitet. Det fremgår

---

⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

⁸ Henry John Mæland, *Kort prosess*, Bergen 2007 s. 32.

⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

blant annet at bestemmelsen forutsettes å utformes slik at ”praktiseringen [ikke] vil komplisere saksbehandlingen vesentlig”.¹⁰

2.3 Kryssbruk av rettskildefaktorer

Allmenne interesser er det et begrep som benyttes i flere lovverk. Til de enkelte lovverk og bestemmelser knytter det seg et sett av rettskildefaktorer. Undertiden kan de enkelte rettskildefaktorer også være av betydning for forståelsen av begrepet andre steder i lovverket. Aage Thor Falkanger beskriver en slik rettskildebruk som ”kryssbruk av rettskildefaktorer”.¹¹ Denne bruken av rettskilder har likhetstrekk med analogisk tolkning, som innebærer å gi en ferdigtolket rettsregel anvendelse på et annet rettsområde. Kryssbruk av rettskildefaktorer skiller seg imidlertid fra analogisk tolkning ved at rettskildefaktorene kommer inn på et tidligere stadium av tolkningsprosessen; nemlig ved fastsettelsen av rettsregelen. Hvorvidt slik kryssbruk kan foretas må vurderes i hvert enkelt tilfelle. For lover og bestemmelser med liten grad av forarbeider og praksis som presiserer begrepets innhold vil en slik rettskildebruk være et nyttig redskap ved fastlegging av rettsregelens innhold.

Ifølge Falkanger innebærer imidlertid en slik rettskildebruk hovedsakelig to problemer: For *det første* blir fastleggelsen av en bestemmelses innhold vanskeligere. En rettsanvender må orientere seg i et mye bredere spekter av kilder og faktorer før rettsregelen kan fastslås. For *det andre* vil det være problematisk å benytte seg av slik rettskildebruk når det foreligger motstrid mellom rettskildefaktorer. En slik situasjon er ikke utenkelig for begreper som benyttes i mange forskjellige lovverk på mange forskjellige områder, abstraksjonsnivået i begrepets innhold dermed er stort. Slik motstrid må imidlertid søkes løst ved bruk av vanlig rettskildelære, hvor blant annet rettskildefaktorens relative vekt vil være av betydning.

---

¹⁰ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

¹¹ Aage Thor Falkanger, *God Tro: en studie av kravet til god tro for å erverve eller opprettholde privatrettslige rettigheter*, Oslo 1999 s. 101 flg.

2.4 Beslektede bestemmelser

Selv om den generelle regelen om *amicus curiae* er ny med tvisteloven, eksisterer det enkelte steder i spesiallovgivningen regler om prosessinnlegg eller deltakelse i saken fra offentlige organer uten at de selv er part i saken.

EØS-konkurranseloven § 9 gir eksempelvis Konkurransetilsynet og EFTAs overvåkningsorgan innleggsrett i saker vedrørende anvendelsen av EØS-avtalen artikkel 53 og 54.¹² Bakgrunnen for bestemmelsen er oppfyllelse av folkerettslige forpliktelser på grunn av gjennomføringen av Rådsforordning 1/2003, hvor ESA gis innleggsrett for norske domstoler.¹³ På bakgrunn av ønsket om et i størst mulig grad ”tilsvarende system” som EU-landenes, ble Konkurransetilsynet gitt tilsvarende innleggsrett.

Likeledes ga den nå opphevede plenumsloven § 5 tredje ledd Justisdepartementet anledning til å møte under saken i spørsmål om grunnlovsmessigheten av en bestemmelse når Høyesterett i plenum behandlet saken.¹⁴ En liknende bestemmelse som viderefører statens intervensjonsrett i slike saker er nå inntatt i tvisteloven § 30-13. Annerledes er imidlertid at retten nå er utvidet til også å gjelde norske folkerettslige forpliktelser. Staten har i slike saker rett til å ”opptre i saken så langt det er nødvendig”. Bestemmelsen gir, på samme måte som plenumsloven § 5, etter sin ordlyd adgang til en mer omfattende deltakelse i saken enn det tvl. § 15-8 åpner for.

Gjennomgående for disse bestemmelsene er at spørsmålet om hvordan lover skal forstås er den sentrale begrunnelse for retten til å intervenere i saken. Bestemmelsene kan derfor gi anvisning på forståelsen og rekkevidden av tvl. § 15-8.

---

¹² Lov, 5. mars 2004, om gjennomføring og kontroll av EØS-avtalens konkurranseregler mv.

¹³ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004) Om lov om konkurranse pkt. 14.3.3.

¹⁴ Lov 25. juni 1926 nr. 2 om forandring i lovgivningen om Høyesterett.

3. Vilkår for innleggsrett

3.1 Generelt

Det fremgår av ordlyden i tvisteloven § 15-8 at tre vilkår må være oppfylt for at innleggsrett skal foreligge: For *det første* må innlegget belyse allmenne interesser som saken reiser. For *det andre* tilkommer retten kun foreninger, stiftelser eller offentlige organ. For *det tredje* må den allmenne interesse i saken ligge innenfor rammen av foreningens eller stiftelsens formål og naturlige virkeområde, eller ansvarsområde for forvaltningsorganets vedkommende.

I det videre behandles hva som konkret kreves for at de vilkår loven oppstiller skal kunne anses oppfylt. Først behandles imidlertid enkelte grunnleggende vilkår for innleggsrett, det vil si vilkår som må være oppfylt men som ikke fremkommer direkte eller eksplisitt av ordlyden i tvl. § 15-8.

3.2 Grunnvilkår for innleggsrett

I tillegg til de vilkår som fremgår av tvl. § 15-8, må enkelte grunnleggende forutsetninger være oppfylt. De forutsetninger som behandles i dette punktet kan også ses på som et utslag av bestemmelsen. Det kan i så måte argumenteres for at forutsetningene i realiteten gir uttrykk for virkninger av bestemmelsen i større grad enn å være vilkår. Skillet mellom disse innfallsvinklener er i hovedsak av terminologisk betydning. Det er allikevel en forskjell. Perspektivet som anlegges ved å kalle forutsetningene grunnvilkår er fremtidsrettet. Motsatt anlegger virkninger på den andre siden i større grad et tilbakeskuende perspektiv. Skillet kan anskueliggjøres med den første av de følgende forutsetninger som eksempel; at avgiveren av innlegg ikke kan være part i saken. Bestemmelsen synes på ingen måte å forutsette at avgiveren som konsekvens av å ha benyttet innleggsretten i tvl. § 15-8 er avskåret fra senere å kunne tre inn som part etter tvl. § 15-3, eller erklære partshjelp etter tvl. § 15-7. Det sentrale er med andre ord forholdene på tidspunktet for avgivelse av innlegg, hvilket illustrerer at det er naturlig å se dette som vilkår for innleggsrett.

Også Hov oppstiller i sin fremstilling om partshjelp enkelte grunnvilkår, uten å begrunne valg av begrepsbruk nærmere.¹⁵ Sett i lys av dette er det mest naturlig å beskrive forutsetningene som grunnvilkår.

På samme måte som for partshjelp kan ikke den som intervensjonerer, eller inngir skriftlig innlegg etter tvl. § 15-8, være part i saken. Et slikt vilkår følger forutsetningsvis av tvl. § 15-8 andre ledd siste punktum, hvor det bestemmes at innlegget må oversendes partene i saken for å kunne inngå i avgjørelsesgrunnlaget. Dette er naturlig all den tid en part har andre muligheter tilgjengelig for å ivareta sine interesser i saken. Hensynet til konsekvens og harmoni i lovverket er dermed også med på å begrunne en slik begrensning.

Videre er det et grunnvilkår for innleggsrett at ikke saken være rettskraftig avgjort. Et organ eller en forening med innleggsrett har ikke anledning til å foreta andre prosesshandlinger i saken. Innleggsretten gir ingen prosessuelle rettigheter i saken ut over retten til å inngi innlegget og eventuelt inngi anke over kjennelse om tilbakevisning. Avgiver kan eksempelvis ikke inngi anke over tvistes spørsmålet, begjære gjenåpning eller oppfriskning for deretter å kunne inngi innlegg i saken. Bestemmelsen om *amicus curiae* markerer her en forskjell fra partshjelps instituttet hvor prosesshandlinger til fordel for parten, herunder anke og liknende, kan foretas i henhold til tvl. § 15-7 tredje ledd. Avgivere av innlegg etter tvl. § 15-8 er derimot avhengig av en verserende sak.

Bestemmelsen om *amicus curiae* gir ingen nærmere angivelse av på hvilken måte den allmenne interesse må være av betydning i tvisten for å gi innleggsrett. Enhver allmenn interesse, som på en eller annen måte berøres av en rettsvist, kan naturligvis ikke begrunne innleggsrett. Innleggsrett ville da måtte gis i nært opp til alle saker. Formålet med tvl. § 15-8 er å gi domstolen et bredere grunnlag for sin avgjørelse og således øke sannsynligheten for et materielt riktig resultat. Sett i lys av formålet må det være at grunnvilkår at den allmenne interesse saken reiser er av betydning for selve tvistes spørsmålet. Også hensynet til prosessøkonomi og domstolens oppgave taler for en slik forståelse. Et visst minimum av sammenheng mellom den allmenne

---

¹⁵ Jo Hov, *Rettergang III*, Oslo 2007 s. 208.

interesse og partenes påstander og påstandsgrunnlag kan derfor sies å være et grunnvilkår for innleggsrett.

Normalt er partsevne og prosessdyktighet grunnvilkår for å ha rettslig handleevne. Dette gjelder også for partshjelpere. I tvl. § 15-7 andre ledd forutsettes det at parten ”kan foreta prosesshandlinger”. Dette forutsetter igjen at prosessforutsetninger som partsevne er oppfylt, også for partshjelperen. Til forskjell fra partshjelp etter tvl. § 15-7 er det ikke sikkert at man for innleggsrett etter tvl. § 15-8 kan oppstille et tilsvarende krav til partsevne og prosessdyktighet. Som Hov påpeker er det ikke nødvendig med partsevne for innleggsrett etter tvl. § 15-8 for offentlige organer, idet de ikke er part i saken.¹⁶ Hvorvidt det er nødvendig med partsevne for foreninger for at de skal kunne ha innleggsrett vil jeg komme tilbake til nedenfor under punkt 3.4.1.

3.3 Allmenn interesse som vilkår for innleggsrett

3.3.1 Innledning

Innleggsretten er begrenset til å gjelde innlegg for å belyse ”allmenne interesser” som en sak reiser. Vilkåret om at saken reiser spørsmål av allmenn interesse kan sies å være det eneste egentlige vilkår for innleggsrett. De øvrige vilkår i bestemmelsen er dels bestemmende for innleggets form og innhold og dels av personell karakter. Disse vilkårene er med andre ord avgjørende for hvilke personer som er innleggsberettigede.

Innlegget må som forarbeidene poengterer, være ”begrunnet i og begrenset til” å belyse allmenne interesser.¹⁷ I denne delen av oppgaven vil jeg fokusere på hva som ligger i begrepet allmenne interesser som vilkår for innlegg, nærmere bestemt hvilke interesser som kan begrunne rett til innlegg i egenskap av å være allmenne.

Uttrykket allmenne interesser reiser flere spørsmål. Først av alt må det redegjøres for hva som ligger i begrepet interesse til i språklig og prosessuell forstand, og da særlig i tvistelovens forstand. Dernest må det nærmere innhold i begrepet allmenne interesser

---

¹⁶ Jo Hov, *Rettergang III*, Oslo 2007 s. 223.

¹⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 242.

som sådan behandles, herunder må det fastlegges hvilke interesser som regnes for allmenne. I denne sammenheng vil særlig oppmerksomhet vies til den såkalte prejudikatinteressen i punkt 3.3.2.4. Spørsmålene behandles i det videre i nevnte rekkefølge.

3.3.2 Begrepet interesse i språklig og sivilprosessuell forstand

Språklig sett mener man med interesse noe som opptar, berører eller på annen måte er av betydning for noen eller noe. Utrykket kan ha et utall forskjellige meninger avhengig av i hvilken kontekst det fremkommer. Begrepet har i så måte en veldig uklar ordgrense. Det forutsetter imidlertid alltid en relasjon mellom den som er interessert og det vedkommende interesserer seg for.

I sivilprosessuell sammenheng benyttes begrepet i tilknytning til prosessforutsetningene, det vil si tvl. § 1-3, i sammenheng med kravet om såkalt ”rettslig interesse”. Etter den tidligere tvistemålsloven¹⁸ (”tvml.”) var rettslig interesse en generell og absolutt prosessforutsetning som kom til uttrykk i tvml. §§ 53 og 54. Rettslig interesse ga uttrykk for en rettslig standard som omfattet for *det første et* krav til aktualitet, for *det andre en* tilknytning til søksmålgjenstanden og for *det tredje at* tvisten var regulert av rettsregler. Noe kort og unyansert kan rettslig interesse sies å være den interesse partene har i å få en sak brakt inn for domstolen for behandling og avgjørelse. Begrepet er ikke videreført i tvisteloven, uten at dette er ment å innebære en realitetsendring.¹⁹ Kravene til aktualitet, tilknytning og at det reguleres av rettsregler kommer nå til uttrykk direkte i lovteksten jf. tvl. § 1-3 første og andre ledd. Vilrådets innhold videreføres dermed gjennom disse kriteriene.

Forståelsen av begrepet rettslig interesse kan etter mitt syn bidra til å klargjøre innholdet i begrepet interesse i tvl. § 15-8. Det må derfor vurderes hvorvidt de nevnte vilkår som oppstilles i vurderingen av rettslig interesse har overføringsverdi til forståelsen av interesse i tvl. § 15-8.

---

¹⁸ Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

¹⁹ NOU 2001: 32 Bind B s. 652.

I kravet til aktualitet innebærer primært at rettstvisten må gjelde en aktuell sak. I tillegg må et reelt behov foreligge. Dette er en naturlig følge av domstolens oppgave som er ”å løse konkrete rettstvister”.²⁰ I rettspraksis har vilkåret kommet til uttrykk i blant annet Rt. 1995 s. 1983, hvor Høyesterett avviste søksmålet idet spørsmålet om en oppsigelse var saklig begrunnet ikke var av aktuell interesse. Å innfortolke et slikt krav i kravet om allmenn interesse i tvl. § 15-8 synes lite naturlig. Idet saken er tillatt fremmet for domstolen, har retten tatt også stilling til hvorvidt kravet til aktualitet og reelt behov er oppfylt for partenes vedkommende.

På samme måte vil retten også ha tatt stilling til hvorvidt tvisten reguleres av rettsregler når saken tillates fremmet for domstolen. Hensynet til sammenheng og konsekvens tilsier at disse vurderingene må legges til grunn også for spørsmålet om saken er av allmenn interesse.

Av de tre vilkårene som kan utledes av begrepet interesse i sivilprosessuell forstand er det derfor kun tilknytningskriteriet som er relevant i forhold til forståelsen av begrepet interesse slik dette brukes som del av begrepet ”allmenne interesser” i tvl. § 15-8. Innholdet i det sivilprosessuelle begrepet rettslig interesse og interesse i sammenheng med allmenn i tvl. § 15-8 er dermed ikke likt verken innholdsmessig eller kvalitativt. Dette er da heller ikke naturlig alle den tid de utløser forskjellige prosessuelle rettigheter. Poenget i denne sammenheng er imidlertid påpeke at allerede i begrepet ”allmenne interesser” ligger det et krav til tilknytning både i språklig forstand og ut i fra en sivilprosessuell innfallsvinkel.

Den kvalitative siden av tilknytningskravet, altså i hvilken grad organisasjonen må være tilknyttet rettskravet, for foreninger og organisasjoner kommer jeg nærmere tilbake til under punkt 3.4, og for offentlige organ under punkt 3.5.

3.3.3 Nærmere om begrepet ”allmenne interesser”

Begrepet ”allmenne interesser” benyttes i et stort antall lover, og i forskjellige sammenhenger. Det vil føre for langt å gi en fullstendig gjennomgang av innholdet i

---

²⁰ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 137.

begrepet i de enkelte deler av lovverket, idet det vil falle utenfor denne avhandlingens tema og rammer. I det følgende vil derfor de generelle kjennetegn ved begrepet som helhet være det sentrale. Siktemålet med dette avsnittet er med andre ord å peke på enkelte kjennetegn og særegenheter ved begrepet ”allmenne interesser” som sådan.

Tvistelovens forarbeider gir i liten grad anvisning på forståelsen av begrepet. Verken i forhold til avgrensningen av begrepet allmenn, eller for hvilke interesser som kan tenkes å være omfattet av bestemmelsen. Forståelsen av begrepet i tvisteloven må nødvendigvis ses i sammenheng med søksmålssituasjonen. Dette er en naturlig følge av tvistelovens funksjon som aksessorisk i forhold til de øvrige lover. Prosessuelle regler har som presisert av Skoghøy som siktemål å ”håndheve de posisjoner som de materielle rettsreglene måtte gi opphav til”.²¹ Uttalelsen er gitt i en fremstilling om den nå opphevede tvistemålsloven. Den er imidlertid relevant som generelt karaktertrekk ved prosesslovgivningen, og således også for tvisteloven. Hvilke lover som er påberopt og i hvilken sammenheng begrepet er brukt i disse lovene vil være av betydning for fortolkningen, og dermed av betydning for hvorvidt vilkårene for innleggsrett etter tvl. § 15-8 er oppfylt. En nærmere anvisning vil i så måte ha blitt omfattende.

Uttrykket allmenn benyttes ulike steder i lovgivningen. Felles for samtlige er at det henspeiles på en større, oftest ubestemt, gruppe personer. Med en naturlig språklig forståelse av allmenn forstås også nettopp dette. Også i dagligtale forstår man med allmenn noe som omfatter samtlige eller i alle fall en stor gruppe. Allmennkunnskap er et godt eksempel i denne sammenheng; kunnskap alle har, eller i alle fall formodes å ha.

Leses begrepet i sammenheng betyr allmenne interesser med andre ord interesser samtlige, eller en større gruppe personer er berørt av. I flere lover benyttes også uttrykket allmenne hensyn. Å trekke et skarpt skille mellom begrepene ”interesser” og ”hensyn” er ikke enkelt. En mulig innfallsvinkel er å anse interesser å omhandle ”konkrete eksisterende forhold ... knyttet til bestemte aktører” i større grad enn

---

²¹ Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvistemål*, 2. utgave, Oslo 2001 s. 3.

hensyn.²² Hensyn vil på sin side omhandle ”argumenter og generelle ideer”.²³ Selv med et slikt skille som utgangspunkt vil den nærmere grensegang være uklar.

I det følgende vil fremstillingen konsentreres om to hovedpunkter; for *det første* hvilke interesser som generelt kan regnes for allmenne, herunder særlig om den såkalte prejudikatinteressen, og for *det andre* hvor stor krets av personer en interesse må angå før den regnes som allmenn.

3.3.4 De enkelte interesser

Allmenne interesser er av betydning blant annet innenfor ressurs- og miljøretten. I en artikkel om allmenne interessers rolle i miljøretten av Jon T. Johnsen benytter Johnsen følgende tre kjennetegn for å nærmere beskrive de allmenne interesser generelt: For *det første* må interessen ha en viss utbredelse – det må være mange som kan identifisere seg med den. For *det andre* er ikke-økonomiske aspekter vel så viktige som økonomiske. For *det tredje* korresponderer den allmenne interessen ikke nødvendigvis med enkeltpersoners egeninteresse – eller bare ganske svakt. Samtidig, påpeker Johnsen, er dette ikke et forsøk på en presis definisjon.²⁴

Også i forarbeidene til vannressursloven²⁵ forsøker man å oppstille kriterier for nærmere å karakterisere hva som utgjør allmenne interesser: For *det første* er allmenne interesser moralske respektive intensjonale (konsekvensorienterte) interesser. For *det andre* gjelder allmenne interesser identifiserbare respektive uidentifiserbare interesser. For *det tredje* er allmenne interesser kjente respektive ukjente interesser.²⁶ Kjennetegnene kan anses i større eller mindre grad som retningsgivende. De får imidlertid frem to sentrale poeng: Det foreligger for *det første* ikke konsensus med hensyn til begrepets innhold. Og den nærmere avgrensning vil for *det andre* bero på hvilket rettsområde man befinner seg. Begrepet har med andre

---

²² NOU 1994: 12 Lov om vassdrag og grunnvann, s. 120.

²³ NOU 1994: 12 s. 120.

²⁴ Red. Anders Bratholm, Torkel Opsahl, Magnus Aarbakke, *Samfunn, Rett, Rettferdighet, Festskrift til Torstein Eckhoffs 70-årsdag*, Oslo 1986 s. 387-388.

²⁵ Lov 24. november nr. 82 2000 om vassdrag og grunnvann.

²⁶ NOU 1994: 12 s. 122.

ord ikke likt meningsinnhold i alle de ulike lovene, noe som må kunne sies å være en naturlig følge av det første poenget.

En mindre vellykket beskrivelse av allmenne interesser er foretatt av Ingolf Vislie. Ifølge ham omfatter begrepet ”alt og ingenting”.²⁷ Det er dog mulig at nettopp Vislie er nærmere en presis beskrivelse enn noen andre.

I avgjørelse inntatt i Rt. 1979 s. 1179 fastslår Høyesterett at begrepet allmenne interesser medfører en ”meget vid fullmakt” for domstolene, som vil kunne endre innhold ”etter skiftende samfunnsforhold og samfunnssyn”. Saken gjaldt den tidligere skogkonsesjonsloven av 1909 § 7 første ledd. Uttalelsene er imidlertid av så generell karakter at de kan sies å ha overføringsverdi til forståelsen av begrepet også andre steder i lovgivningen. Man bør også merke seg at Høyesterett påpeker det dynamiske aspektet ved begrepet. På samme måte som for generalklausuler er innholdet ikke fastlagt en gang for alle. Også i avgjørelse inntatt i Rt. 1993 s. 278, den såkalte Øyedommen, framheves det dynamiske elementet i begrepet på dommens side 283:

”Når en lovbestemmelse henviser til allmenne interesser, må dette forstås som det som til enhver tid anses som allmenne interesser, med mindre det av sammenhengen, lovens forarbeider eller på annet grunnlag kan utledes en begrensning”.

Både begrepets dynamiske karakter og uklare ordgrense forsterker dets karakter som skjønnspreget, det kan sågar sies å utgjøre en rettslig standard. Det er dog også naturlig som påpekt i Øyedommen, at lovgiver gjennom forarbeider kan gi veiledning for forståelsen av begrepet for den aktuelle loven.

Innholdet i begrepet kan imidlertid variere også innenfor hver enkelt lov avhengig av bestemmelse og sammenheng. Vassdragsreguleringslova²⁸ (”vregl.”) er et godt eksempel. I henhold til vregl. § 19 første ledd plikter reguleringsanleggets eier å avgi vann så langt ”den alminnelige ferdsel og fløting eller andre almene interesser” ikke

---

²⁷ Ingolf Vislie, *artikkelsamlingen Allmenne interesser ved konsesjonsbehandling og skjønn*, Oslo 1987 s. 85.

²⁸ Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer.

forulempes. Alminnelig ferdsel og fløting er med andre ord to allmenne interesser blant flere i denne lovens sammenheng.

Det innrømmes videre i vregl. § 19 andre ledd en rett for reguleringsanleggets eier til å rå over alt vannet ”når overveiende almene hensyn taler for det”. Her brukes allmenne hensyn i forståelsen av energiforsyningshensyn. Energiforsyningshensyn vil neppe anses å være en allmenn interesse etter vregl. § 19 første ledd. Tidligere inneholdt vassdragsreguleringslova tilsvarende ulike forståelser av begrepet også i §§ 4a og 7. Disse er nå opphevet.

Hvilken sammenheng de allmenne interesser påberopes i er ikke bare av interesse for de forskjellige lover, men også innenfor de enkelte bestemmelser i lovene. Den konkrete bestemmelse hvor innholdet i begrepet allmenne interesser skal fastsettes, må tolkes ikke bare på bakgrunn av lovens formål som sådan, men også i lys av bestemmelsens formål og ordlyd. Dette understreker viktigheten av den konkrete vurdering som må legges til grunn i spørsmålet om innleggsrett etter tvl. § 15-8 skal innrømmes.

En annen måte å angi innholdet i begrepet allmenne interesser benyttes i energiloven.²⁹ Ifølge forarbeidene side 93 hører blant annet ”vitenskap, kultur, naturvern og friluftsliv, landskap, fugletrekk, fisk, næringsliv, samt det berørte lokalsamfunn og de berørte kommuner” under allmenne interesser.³⁰ Selv om oppramsingen ikke er uttømmende, vil eksemplene være retningsgivende for hvilke interesser som i tillegg kan tenkes å utgjøre en allmenn interesse i energilovens forstand. Terskelen for å innfortolke eksempelvis energiforsyningshensyn, som etter forholdene kan være en allmenn interesse jf. straks over, vil nok dermed bli høyere på grunn av oppramsingen.

Ut i fra sammenhengen i forarbeidene hvor tvl. § 15-8 foreslås, synes departementet å forutsette at den såkalte prejudikatinteressen er hovedmotivet bak bestemmelsen. Prejudikatinteressen bryter med de øvrige interesser som regnes for allmenne idet den

---

²⁹ Lov 29. juni 1990 nr. 50, om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.

³⁰ Ot.prp. nr. 43 (1989-1990).

kan sies å være av betydning uavhengig av hvilket lovsett som er aktuelt. På grunn av denne interessens spesielle karakter og presumptivt sentrale rolle ved benyttelse av tvl. § 15-8, redegjøres det nærmere for denne i eget punkt umiddelbart under.

3.3.5 Særlig om den såkalte prejudikatinteressen

En interesse som i mindre grad er spesifikk for sitt rettsområde enn de øvrige interesser er den såkalte prejudikatinteressen. En redegjøring for prejudikatinteressen synes derfor naturlig. Forslagets plassering i forarbeidene viser at departementet i stor grad har hatt denne interessen i tankene med bestemmelsen. Forslaget til § 15-8 kommer som en avslutning av drøftelsen om adgangen til å erklære partshjelp på grunnlag av prejudikatinteressen.³¹ Formålet med bestemmelsen synes i lys av uttalelsen å skulle være et alternativ til partshjelp i slike situasjoner.

Det nærmere innholdet i begrepet prejudikatinteresse er ikke klargjort i forarbeidene. Begrepet prejudikatinteresse er satt sammen av prejudikat og interesse. Innholdet i uttrykket interesse er tilstrekkelig redegjort for i punkt 3.3.2. Fastleggelse av innholdet i begrepet prejudikat vil derfor være tema i det følgende.

Prejudikat er et begrep uten en klar naturlig språklig forståelse. Begrepet er satt sammen av pre og judikat, som betyr henholdsvis noe forutgående og rettsavgjørelse eller dom. En slik innledende begrepsavklaring må imidlertid suppleres med andre kilder for å fastlegge det nærmere innhold.

Hos Eckhoff defineres prejudikater som ”et mønster som det kan være aktuelt å følge”.³² Rettsavgjørelser har altså verdi som prejudikater i den grad de gir uttrykk for et mønster som kan være aktuelt å følge i senere tilsvarende rettstvister.

Prejudikatverdien vil for *det første* bero på hvilken instans som har avsagt avgjørelsen. Avgjørelser fra Høyesterett har uomtvistelig større prejudikatverdi enn avgjørelser fra lavere instanser. I dag er oppfatningen at avgjørelser fra Høyesterett er

---

³¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

³² Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo 2000 s. 159.

nært opp til bindende for samtlige rettsinstanser med unntak av Høyesterett selv.³³ For *det andre* vil en avgjørelses relevans og vekt være av betydning for prejudikatverdien. Med relevans og vekt forstås grad av overføringsverdi til eget typetilfelle.

Samtidig vil en rettsavgjørelse som etablerer et brudd med tidligere rettsavgjørelser ha større prejudikatverdi enn avgjørelser som føyer seg inn i rekken av avgjørelser som fastslår en gjeldende rettstilstand. Dommer som danner et nytt mønster vil i større grad gi uttrykk for nettopp det mønsteret til etterfølgelse Eckhoff beskriver, enn avgjørelser som viser at mønsteret faktisk følges.

Prejudikatinteressen kan medføre at kravet til allmenne interesser er oppfylt, og dermed utløse innleggsrett etter tvl. § 15-8. Samtidig vil man kunne hevde at alle rettsavgjørelser i større eller mindre grad har verdi som prejudikater.³⁴ Det kan imidlertid ikke være slik at enhver interesse i avgjørelsens verdi som prejudikat medfører at saken regnes for å reise spørsmål av allmenn interesse, og som dermed vil begrunne innleggsrett etter tvl. § 15-8. Det må derfor oppstilles et skille mellom saker med tilstrekkelig prejudikatverdi til å begrunne innleggsrett etter tvl. § 15-8, og saker av for liten prejudikatverdi.

Et naturlig utgangspunkt for den nærmere grensegang vil være de tidligere nevnte momenter ved fastleggelsen av et prejudikats verdi. I denne sammenhengen er det imidlertid samtidig viktig å merke seg at prejudikater og prejudikatverdi tradisjonelt avgjøres på bakgrunn av en etterfølgende vurdering av avgjørelsens grad av mønsterdannelse. Det perspektiv som må anlegges i forhold til tvl. § 15-8 er forutgående for avgjørelsen. Tvistens potensielle prejudikatverdi vil således være av betydning for hvorvidt det foreligger allmenne interesser som kan begrunne innleggsrett eller ikke.

---

³³ Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo 2000 s. 160; Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Bergen 2004 s. 75.

³⁴ Det er ikke konsensus i juridisk teori vedrørende hvorvidt alle rettsavgjørelser er prejudikater, eller hvorvidt det kun er Høyesterettsavgjørelser som har slik status. Augdahl, Eckhoff og Nygaard mener avgjørelser fra alle rettsinstanser er prejudikater. Johs. Andenæs, Erik Boe og Mads Henry Andenæs benytter på sin side begrepet utelukkende om Høyesterettsavgjørelser. Se Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Bergen 2004 s. 75 med videre henvisninger.

Som en konsekvens av skillet mellom avgjørelser av stor prejudikatverdi og avgjørelser av mindre verdi, vil saker for Høyesterett i større grad oppfylle vilkåret om allmenn interesse, enn saker for lavere rettsinstanser. Konsekvensen av å benytte enkelte forfatteres forståelse av begrepet vil sågar medføre at vilkåret om allmenne interesser i tvl. § 15-8 kun vil være oppfylt i saker for Høyesterett.³⁵ Dette kan imidlertid ikke være avgjørende.

I tillegg til det faktum at Høyesteretts avgjørelser nærmest er bindende for de øvrige rettsinstanser, er det forutsatt i forarbeidene at Høyesteretts virksomhet skal konsentreres rundt de ”prinsipielle og retningsgivende avgjørelser”.³⁶ Forutsetningen kommer til uttrykk blant annet i tvl. §§ 30-4 og 30-5, hvor samtykke til anke over dom og kjæremål forutsetter en ”betydning ut over den enkelte sak”. Prinsipielle og retningsgivende avgjørelser er nettopp saker av større allmenn interesse. På denne bakgrunn kan det sluttet at nettopp det faktum at det er gitt samtykke til å fremme sak for Høyesterett, i seg selv taler sterkt for at spørsmålet i saken er av allmenn interesse.

Videre vil saker som potensielt kan bryte med gjeldende rett, eller som på annen måte er prinsipielt viktig, oppfylle kravet til allmenn interesse. Saker hvor det eventuelt kan dannes et nytt ”mønster” som kan være aktuelt å følge vil i så måte være av mer allmenn interesse enn eksempelvis saker om mangelsansvar på grunn av fuktskader på et bad. Forarbeidene bruker ”forståelsen av Grunnloven eller om innholdet av Norges folkerettslige forpliktelser” som eksempel på spørsmål hvor bestemmelsen kan være aktuell.³⁷ Spørsmål om forståelsen av Grunnloven eller om en bestemmelse bryter med en folkerettslig forpliktelse vil typisk være spørsmål av stor prinsipiell betydning.

Sammenholdt med momentet over synes dette å være tildels sammenfallende med nettopp Høyesteretts oppgave. Rettstvister av prinsipiell betydning må dog som andre rettstvister føres for de lavere rettsinstanser før Høyesterett eventuelt kan behandle tvisten. Til dette kommer også at kapasitet- og kostnadshensyn medfører at langt fra alle spørsmål av prinsipiell betydning tillates fremmet for Høyesterett.

---

³⁵ Ref. ovenstående fotnote om prejudikater.

³⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 302.

³⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

Prejudikatinteressen kan derfor medføre at kravet til allmenne interesser er oppfylt også for andre instanser enn for Høyesterett.

Hensynet til fullstendig prosedyre og ønsket om å komme til et materielt riktig resultat taler for å ikke oppstille en for streng norm hvor prejudikatinteressen utgjør den allmenne interesse i saken. Samtidig vil ikke hensynet til prosessøkonomi gjøre seg gjeldende i særlig sterk grad, da innlegg tillatt etter tvl. § 15-8 nok i liten grad vil virke fordyrende for prosessen. Den nærmere grensesetting av hvilke saker som anses å reise spørsmål av allmenn interesse på grunn av prejudikatinteressen vil nødvendigvis måtte finnes igjennom rettspraksis.

3.3.6 Hvor stor personkrets forutsetter uttrykket allmenn

De tidligere nevnte forarbeider til energiloven er også interessant i forhold til hvor stor den berørte krets må være før deres interesse anses å være av allmenn karakter. Allmenn i språklig forstand tilsier at det må angå alle eller i alle fall en stor gruppe, jf. også innledningsvis. Også de kjennetegn Jon T. Johnsen fremhevet taler for å oppstille et liknende krav i likhet med det tidligere nevnte kriteriesettet i NOU 1994:12. Presiseringen i energilovens forarbeider drar i retning av at også et ”lokalsamfunn[s]” interesse kan anses å være av allmenn karakter.³⁸ Språklig sett vil dette være noe unaturlig.

Vassdragsreguleringslovens forarbeider legger imidlertid også til grunn at ”lokale interesser for vedkommende bygdesamfunn” kan være av allmenn karakter.³⁹ En slik spennvidde i den kvantitative siden av begrepet allmenn interesse kan forklares i den store variasjonen av lover og situasjoner begrepet benyttes. En liknende konklusjon kom utvalget til vannressursloven også til. I en noe usikker slutning falt de ned på at:

”Den eneste avgrensning som er sikker, gjelder i forhold til en enkelt part eller et begrenset antall personer. Selv denne

---

³⁸ Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) s. 93.

³⁹ Ot.prp. nr. 69 (1966-1967) s. 57.

*avgrensningen kan bli usikker overfor en part med omfattende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning”.*⁴⁰

Slutningen understreker i enda større grad viktigheten av den konkrete vurdering som må foretas i hvert enkelt tilfelle. Selv ikke den kvantitative siden av allmenne interesser kan med sikkerhet fastslås på et generelt grunnlag.

3.3.7 Sammenfatning

Som nevnt overfor i punkt 2.3 vil forståelsen av begrepet allmenne interesser i en lov kunne ha betydning for forståelsen i andre lover, såkalt kryssbruk av rettskildefaktorer. Det som fremgår av rettskildene til andre lover hvor begrepet brukes, vil kunne være av betydning både i forhold til hvilke interesser som anses å være allmenne på vedkommende rettsområde og i forhold til den kvantitative siden av begrepet. Slik kryssbruk må naturlig nok vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og da særlig opp mot hvilket rettskildebilde som eksisterer for øvrig. Gjennomgående vil imidlertid større grad av nærhet mellom de lover det vurderes kryssbruk mellom gjøre kryssbruk mer nærliggende, og dermed mindre problematisk.

Sammenfatningsvis kan det konkluderes med at begrepet allmenne interesser vil kunne ha forskjellig meningsinnhold alt etter på hvilket rettsområde man befinner seg, og hvilke samfunnsverdier som er rådende. Begrepet vil derfor kunne ha ulikt innhold ut i fra hva saken det er aktuelt å inngi innlegg i etter tvl. § 15-8 gjelder. Ideelle og ikke-økonomiske interesser synes å ha en minst like sentral plass i begrepet som rent økonomiske interesser. Samtidig trenger ikke enkeltindividets interesse å være spesielt sterk, den allmenne interesse er først og fremst av interesser som er av betydning for gruppen som sådan.

Hva angår det praktiske virkeområdet til tvl. § 15-8 vil bestemmelsen trolig benyttes i størst grad når den såkalte prejudikatinteressen utgjør den allmenne interesse i saken. I tillegg vil den vide skjønnsmarginen som overlates til domstolen gjøre de ytre grensene for begrepet veldig vanskelig å fastslå.

---

⁴⁰ NOU 1994: 12 s. 122.

3.4 Innleggsretten for foreninger og stiftelser

3.4.1 Nærmere om begrepet forening og stiftelse

Tvisteloven § 15-8 gir for det første innleggsrett til foreninger og stiftelser. Hvilke sammenslutninger som utgjør en stiftelse reguleres av stiftelsesloven.⁴¹ I henhold til lovens § 8 skal alle stiftelser være registrert i et eget stiftelsesregister. Hvorvidt man er en stiftelse og derigjennom har innleggsrett beror derfor på om stiftelsen er registrert i Stiftelsesregisteret.

Forening er derimot et uensartet begrep i norsk rett. Det finnes ingen legaldefinisjon av begrepet. En forening kan være en stor idrettsforening, et politisk parti eller en interesseorganisasjon. Den kan ha betydelige midler og innflytelse, formalisert medlemskapsordning og detaljerte vedtekter. På samme måte kan en uformell samling av turgåere eller bridgespillere, uten noen av disse kjennetegnene også representere en forening språklig sett. I tvistelovens forstand må imidlertid visse kvalitative vilkår oppfylles for å inngå i den juridiske termen forening. Hvorvidt en sammenslutning i språklig forstand også omfattes av begrepet forening etter tvl. § 15-8 vil måtte bero på en konkret vurdering av sammenslutningen som sådan.

Begrepet forening benyttes også andre steder i tvisteloven, blant annet i tvl. § 15-7 første ledd bokstav b. Etter denne bestemmelsen knyttes begrepet opp til tvl. § 1-4, som regulerer organisasjoners søksmålsadgang. For løsere sammenslutningers vedkommende presiserer utvalget er det et ”spørsmål som bør drøftes sammen med de mer alminnelige regler om partsevne”.⁴² Ifølge Schei vil

*”langt på vei de samme momenter som er med på å bestemme hvorvidt partsevne foreligger ... også være av betydning ved vurderingen av om foreningen har søksmålskompetanse”.*⁴³

---

⁴¹ Lov 15. juni 2001 nr. 59, om stiftelser.

⁴² NOU 2001: 32 Bind B s. 653.

⁴³ Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian Reusch, Toril M. Øie, *Tvisteloven kommentarutgave Bind I*, Oslo 2007 s. 87.

Det er med andre ord en nær sammenheng mellom hva som regnes som forening etter tvl. § 1-4 og hvilke sammenslutninger som har partsevne etter tvl. § 2-1 andre ledd.

Spørsmålet om partsevne for foreninger etter tvl. § 2-1 andre ledd beror blant annet på momenter som hvorvidt foreningen har en fast organisasjonsform, et styre eller annet representativt organ, formalisert medlemskapsordning, egne midler og formål. Paragraf 2-1 andre ledd er ikke ment som en uttømmende regulering av hvilke momenter som er relevante i vurderingen.⁴⁴

I teorien har det vært alminnelig antatt at hvorvidt man er saksøkt eller saksøker også er av betydning for partsevnen.⁴⁵ Synspunktet har sammenheng med den rettslige interessen sammenslutningen har i søksmålet. Gjelder det ens egne rettigheter eller plikter er det naturlig å legge til grunn partsevne for sammenslutningen. Tvistelovsutvalget slutter seg også til synspunktet; "[e]n sammenslutning som i én sammenheng anses for å være en "juridisk person", har ikke nødvendigvis partsevne i andre sammenhenger".⁴⁶ Gjelder imidlertid søksmålet interesser foreningen representerer vil spørsmålet om partsevne bero på en vurdering av de tidligere nevnte momenter.

Det bærende hensyn bak begrensningene av foreningsbegrepet er ifølge Backer for *det første* hensynet til det "omkostningsansvar ... en tapt rettssak kan føre med seg overfor motparten".⁴⁷ Har foreningen verken egne midler eller et styre til å representere foreningen utad, vil inndrivelse av eventuelle saksomkostninger kunne vise seg å bli vanskelig. Hensynet vektlegges også i Justisdepartementets forarbeider til tvisteloven.⁴⁸

For *det andre* vil hensynet til rettskraftreglene tale for å begrense søksmålsadgangen til selvstendige rettssubjekt. En dom er som hovedregel kun bindende for partene.

---

⁴⁴ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 369.

⁴⁵ Inge Lorange Backer, *Rettslig interesse for søksmål skjønn og klage*, Oslo 1984 s. 135 med videre henvisninger.

⁴⁶ NOU 2001: 32 Bind B s. 655.

⁴⁷ Inge Lorange Backer, *Rettslig interesse for søksmål skjønn og klage*, Oslo 1984 s. 136.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 369.

Dermed vil en dom mot en løst organisert forening, uten avtalemessig kompetanse til å binde sine deltakere, ikke utløse negative rettskraftvirkninger for deltakerne. På samme måte vil en dom som tilkjenner rettigheter være problematisk idet man får problemer med å avgrense kretsen av rettighetshavere.

For *det tredje* peker Justisdepartementet i forarbeidene også på muligheten for ”motparten og for domstolen til å forholde seg til sammenslutningen”.⁴⁹ Med dette forstås ikke bare muligheten til å inndrive saksomkostninger, men også til å ha et organ eller en representant for foreningen å forholde seg til i alt det praktiske.

Foreningers innlegg etter tvl. § 15-8 vil aldri gjelde foreningens egne rettigheter eller plikter da det motsatte innebærer at de er part i saken jf. punkt 3.3.2. Hvorvidt de da har partsevne og derigjennom søksmålsadgang jf. tvl. § 1-4 vil bero på en vurdering av momentene i tvl. § 2-1 andre ledd. Oppfyller foreningen vilkårene etter tvl. § 1-4, har foreningen utvilsomt også innleggsrett etter tvl. § 15-8. Spørsmålet i det videre er således, som antydnet i punkt 3.2, om også foreninger uten partsevne og søksmålsadgang etter tvl. § 1-4, bør ha innleggsrett etter tvl. § 15-8. Nærmere bestemt om vilkårene for å karakterisere en sammenslutning som en forening bør være mindre strenge etter tvl. § 15-8.

Til støtte for at foreningsbegrepet bør være videre i tvl. § 15-8 enn etter tvl. § 1-4 er blant annet delvis fravær av relevans for de hensyn som begrunner avgrensningen etter tvl. § 1-4.

Et innlegg på bakgrunn av tvl. § 15-8 vil, i motsetning til partshjelp etter tvl. § 15-7 og søksmål etter tvl. § 1-4, ikke kunne utløse et omkostningsansvar for inngiveren av innlegget. Behovet for å ha mulighet til å holde noen ansvarlig for omkostningene vil derfor ikke oppstå.

Ett forbehold må imidlertid tas i denne sammenheng. Tilbakevises innlegget gjøres dette ved kjennelse jf. tvl. § 15-8 andre ledd. Slike kjennelser vil kunne påankes på vanlig måte jf. tvl. § 29-1. Avgjørelsen av anken kan således utløse et

---

⁴⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 369.

omkostningsansvar for vedkommende rettsinstans. Et slikt ansvar vil imidlertid praktisk sett være ubetydelig sammenlignet med det omkostningsansvar man kan risikere som følge av en rettstvist.

Hensynet til rettskraftreglene kan heller ikke begrunne en like snever forståelse av foreningsbegrepet etter tvl. § 15-8. Den som inngir innlegg på bakgrunn av tvl. § 15-8 har ingen prosessuelle rettigheter eller plikter i saken. Rettskraftvirkningene vil derfor være uten betydning.

Muligheten for å forholde seg til sammenslutningen, slik Justisdepartementet understreker i proposisjonen, vil derimot være av betydning også for foreninger med innleggsrett etter tvl. § 15-8. Det understrekes i forarbeidene at ”partene må kunne kreve avgiveren av innlegget innkalt som vitne for eventuell utdyping”.⁵⁰ En slik rett forutsetter at både partene og domstolen har noen å forholde seg til. Hensynet er imidlertid ikke så tungtveiende at forståelsen av foreningsbegrepet i tvl. § 15-8 må være likt forståelsen i tvl. § 1-4. Møter ikke foreningen som ga innlegget på oppfordring fra retten, kan retten utelate innlegget fra avgjørelsesgrunnlaget i saken. Dette vil jeg imidlertid drøfte nærmere i punkt 4.2.

Begrepet forening må på samme måte som i tvl. § 1-4 forstås ut i fra sin kontekst. Den interesse foreningen søker å ivareta igjennom søksmål eller innlegg, må ligge innenfor ”rammen av deres formål og naturlige virkeområde”. Uttrykket har betydning som selvstendig vilkår, behandlet i 3.4.2, men er også retningsgivende for forståelsen av begrepet forening. Implisitt forutsettes det igjennom ”formål” en viss grad av formalitet. Utgangspunktet for denne vurderingen vil ifølge Schei være ”organisasjonens vedtekter”.⁵¹ Dette igjen forutsetter at organisasjonen har faktisk nedskrevne vedtekter. At en forening ikke har egne vedtekter taler således i seg selv for at den er så løst sammensluttet at den ikke vil kunne regnes å falle inn under foreningsbegrepet etter tvl. § 15-8. Med ”naturlige virkeområde” forutsettes også en viss aktivitet for å ivareta foreningens interesser på andre måter. Foreningen må kunne påvise en viss aktivitet som forening.

---

⁵⁰ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

⁵¹ Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian Reusch, Toril M. Øie, *Tvisteloven kommentarutgave Bind I*, Oslo 2007 s. 87.

Hvordan begrepet forening i tvl. § 15-8 vil bli håndhevet av domstolene er usikkert. Mest veiledning ved avgrensningen får man igjennom en helhetlig tolkning av vilkåret. Det er ikke noe poeng i seg selv å ha forskjellig innhold i uttrykket forening i de forskjellige deler av tvisteloven. Imidlertid er det viktig å merke seg hvordan de bærende hensyn bak forståelsen i tvl. §§ 1-4, 15-7 og de øvrige bestemmelser som forutsetter partsevne, ikke gjør seg gjeldende på samme måte for tvl. § 15-8.

3.4.2 Uttrykket ”innenfor rammen av deres formål og naturlige virkeområde”

Videre har foreningene og stiftelsene som nevnt over, kun innleggsrett innenfor ”rammen av deres formål og naturlige virkeområde”. Det oppstilles med andre ord et krav om tilknytning mellom foreningens eller stiftelsens interesseområde og den allmenne interesse saken reiser, altså et krav til en form for rettslig interesse. Den interesse organisasjonen har igjennom uttrykket ”formål og naturlige virkeområde” må knytte seg til den allmenne interesse saken reiser.

Som nevnt tilkommer retten til å foreta prosesshandlinger i rettsvister, herunder også å inngi prosesskriv, som utgangspunkt partene eksklusivt. Dette er en naturlig følge av forutsetningene for å føre en tvist inn for retten; nemlig tilknytning til, og følgelig, interesse av utfallet. Denne forutsetningen følger av tvl. § 1-3 og er en absolutt og generell prosessforutsetning. Paragraf § 1-3 oppstiller også krav til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon, disse er imidlertid ikke av interesse i denne sammenheng. Partshjelpere må også påvise en slik tilknytning jf. uttrykket ”reelt behov begrunnet i egen rettsstilling” i tvl. § 15-7.

En naturlig kilde for å avgjøre hvorvidt en allmenn interesse ligger innenfor organisasjonens ”formål og naturlige virkeområde” er å undersøke organisasjonens vedtekter. Den allmenne interessen en sak reiser må med andre ord ligge innenfor det formål som fremgår av vedtektene. Med naturlige virkeområde forstås imidlertid også at organisasjonens faktiske aktivitet omfattes. En organisasjon kan med andre ord ha tilstrekkelig tilknytning til saken til tross for manglende overensstemmelse mellom vedtekter og berørt interesse i tvisten, eller ved fravær av vedtekter. For nærmere å

belyse innholdet i vilkåret er det nærliggende å se på bruken av vilkåret i andre bestemmelser i tvisteloven.

Uttrykket ”formål og naturlige virkeområde” benyttes blant annet i tvl. §§ 1-4 og 15-7 første ledd bokstav b. Her oppstilles på samme måte som i tvl. § 15-8 et krav til tilknytning mellom organisasjon og tvist. I disse bestemmelsene utgjør uttrykket henholdsvis et vilkår for å ha søksmålskompetanse i såkalte representative søksmål, og adgang til å erklære partshjelp på grunnlag av prejudikatinteressen.

Bestemmelsene vil kunne bidra til å klargjøre grensene for uttrykket ”formål og naturlige virkeområde” i tvl. § 15-8. En nærmere analyse av disse bestemmelsene er derfor naturlig.

Adgangen til søksmål om rettigheter eller plikter som tilkommer andre enn organisasjonen er utviklet i rettspraksis, særlig de siste 20-30 årene. Tidligere var det i liten grad akseptert at søksmålsadgang ble gitt for såkalte representative søksmål. Synet har imidlertid endret seg igjennom rettspraksis, hvor det har blitt utviklet en lære om søksmålsadgang for organisasjoner for ivaretagelse av de interesser organisasjonen søker å fremme. I denne sammenheng kan særlig nevnes Høyesteretts kjennelser i Rt. 1980 s. 569, Alta-kjennelsen, og Rt. 1992 s. 1618, Borregaard-saken, som gir uttrykk for denne utviklingen.

Spørsmålet i Alta-kjennelsen var hvorvidt Norges Naturvernforbund hadde søksmålsadgang i søksmål om reguleringsvedtak vedrørende utbyggingen av Alta-elven. Høyesterett uttaler om dette på dommens side 575:

”Også en interesseorganisasjon kan etter omstendighetene ha den nødvendige rettslige interesse selv om utfallet av saken ikke har direkte betydning for organisasjonens eller medlemmenes rettigheter”.

I begrunnelsen er særlig behovet for kontroll med den offentlige forvaltning fremhevet. Etter dette kan det slås fast at en organisasjon kan ha et reelt behov i saken selv om enkeltmedlemmet ikke har det.

Også i Borregaard-saken kom Høyesterett til at søksmålskompetanse forelå. Fremtiden i våre hender gikk i det tilfellet til søksmål sammen med en svensk lokal miljøorganisasjon mot to industribedrifter i Østfold fylke. Det presiseres av Høyesterett på dommens side 1627 at kravet om rettslig interesse ”forutsetter en helhetsvurdering av om saksøkeren har rimelig grunn” til å fremme søksmålet. Denne rimelighetsvurderingen beror ifølge Backer blant annet på foreningens formål, faktiske arbeidsfelt, medlemstall, representativitet, aktivitetsnivå m.v.⁵² Denne rettstilstanden er nå kodifisert og forutsatt videreført i tvl. § 1-4.⁵³ Momentene vil kunne ha overføringsverdi i forhold til vurderingen som må foretas etter tvl. § 15-8.

Organisasjoners adgang til å erklære partshjelp på grunnlag av prejudikatinteressen etter tvl. § 15-7 forutsettes å kodifisere og videreføre gjeldende rett fra tvml. § 75 slik den ble utviklet igjennom rettspraksis.⁵⁴ Avgjørelser om adgangen til å erklære hjelpeintervensjon på grunn av prejudikatinteressen etter tvml. § 75 vil derfor fortsatt være av betydning for forståelsen av partshjelpsadgangen etter tvl. § 15-7 første ledd bokstav b.

Adgangen for organisasjoner til å erklære partshjelp i representative søksmål og på grunnlag av prejudikatinteressen, har gjennomgått en betydelig utvikling igjennom rettspraksis, på lik linje med utviklingen i søksmålsadgangen i denne type saker. Kjennelse inntatt i Rt. 2007 s. 1019 synes å gi uttrykk for gjeldende rett på området. Spørsmålet i saken var hvorvidt en forening hadde adgang til å være hjelpeintervenient i ankesak for Høyesterett angående tomtefeste.

”Såfremt utfallet av saken berører organisasjonen eller medlemmene, og den interesse som ivaretas, naturlig faller innenfor organisasjonens formål og virkefelt, er en ren prejudikatsinteresse tilstrekkelig for å begrunne hjelpeintervensjon.”

---

⁵² Inge Lorange Backer, *Rettslig interesse for søksmål skjønn og klage*, Oslo 1984 s. 152 flg.

⁵³ NOU 2001: 32 Bind A s. 193, Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 156.

⁵⁴ NOU 2001: 32 Bind B s. 822.

Det oppstilles dermed et todelt vilkår for å ha tilstrekkelig interesse: For *det første* må utfallet berøre organisasjonen eller et medlem av denne, og for *det andre* må interessen være innenfor organisasjonens formål og virkeområde. I kjennelse inntatt i Rt. 1999 s. 1019 påpekes det at man ”i grensetilfellene må ... falle tilbake på om det er rimelig og naturlig å godta en interesse som ”rettslig””. Fagforbundet hadde i denne saken ikke anledning til å erklære hjelpeintervensjon i en tvist om lovligheten av en oppsigelse av en arbeidstaker. Denne rettsstilstanden er forutsatt kodifisert og videreført i tvl. § 15-7.⁵⁵

Likhetstrekkene mellom vurderingen av rettslig interesse i tvl. §§ 1-4, 15-7 og 15-8 er åpenbar. Terskelen for å ha rettslig interesse er imidlertid ikke nødvendigvis like i de enkelte bestemmelsene. Dette er også naturlig idet de utløser forskjellige rettigheter. Noe som også synes å være forutsatt i kjennelse inntatt i Rt. 1982 s. 1710. Høyesterett påpeker på kjennelsens side 1711:

”[V]urderingen av hva som er « rettslig interesse » ikke er den samme etter tvistemålsloven §§ 54 og 75, slik at man ikke uten videre kan trekke slutninger fra det ene til det annet. Det er dog utvalgets oppfatning at det generelt neppe er grunn til å tolke « rettslig interesse » i tvml. § 75 strengere enn i tvml. § 54”.

Etter samme tankegang må det kunne utledes at den interesse som kreves etter tvl. § 15-8 i alle fall ikke tolkes strengere enn etter tvl. § 15-7 første ledd bokstav b. I det videre vil man kunne problematisere hvorvidt den interesse som kreves etter tvl. § 15-8 også bør tolkes mindre strengt, og dermed gi en videre rett til deltakelse, enn etter tvl. § 15-7 første ledd bokstav b.

Til støtte for en slik tolkning er hensynet til konsekvens og harmoni i lovverket. Da søksmålskompetansen etter tvl. § 1-4 krever en sterkere interesse enn partshjelpsadgangen etter tvl. § 15-7 første ledd bokstav b, vil det også være naturlig å oppstille et mindre krav til interesse etter tvl. § 15-8. Skoghøy peker også på at den rettslige interessen nødvendigvis må være sterkere for å begrunne

---

⁵⁵ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) pkt. 20.3.4.

søksmålskompetanse enn for å begrunne hjelpeintervensjon.⁵⁶ Til dette kommer også at Justisdepartementet stiller seg bak Tvistelovutvalgets forslag om en snever anvendelse av partshjelpsinstuttet nettopp fordi ”departementet vil foreslå en videregående adgang til å gi skriftlige innlegg til belysning av allmenne interesser.”

Videre henviser tvl. § 15-7 til tvl. § 1-4 som en presisering av innholdet i kravet til rettslig interesse for partshjelp på grunnlag av prejudikatinteressen, noe tvl. § 15-8 ikke gjør. Formålet med henvisningen kan anses å være en presisering av sammenhengen mellom tvl. § 15-8 og kravet om rettslig interesse som tvl. §§ 1-4 jf. 1-3 oppstiller. Fraværet av en lik henvisning i tvl. § 15-8 kan tyde på en løsere tilknytning mellom tvl. § 15-8 og tvl. §§ 1-4 jf. 1-3. Betydningen av dette momentet bør imidlertid ikke overdrives. Forskjellen kan også være et utilsiktet resultat av en kort lovgivningsprosess.

Det oppstilles som nevnt en norm i kjennelse inntatt i Rt. 1999 s. 1019; ”rimelig og naturlig”. En slik norm vil naturligvis være relativ i forhold til hvilke rettigheter den utløser. Anvendt på tvl. § 15-8 vil dette også tilsi en mindre streng tolkning av tilknytningskriteriet. Tolkningen finner dermed også støtte i en ”fra det mer til det mindre” –tanke.

Sammenfatningsvis kan det sluttet at ”innenfor rammen av deres formål og naturlige virkeområde” i tvl. § 15-8 gir anvisning på et krav om tilknytning mellom den allmenne interesse som saken reiser og organisasjonens interesser. Som vist overfor må det oppstilles visse kvalitative krav til tilknytningen. Det er dog lite som tilsier at denne tilknytningen skal være like sterk for å begrunne innleggsrett etter tvl. § 15-8, som for å begrunne partshjelp. En vurdering av hvorvidt innleggsrett synes rimelig og naturlig er i seg selv retningsgivende.

---

⁵⁶ Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvistemål*, 2. utgave, Oslo 2001 s. 393.

3.5 Innleggsretten for offentlige organer

3.5.1 Nærmere om ”offentlig organ”

Etter § 15-8 første ledd bokstav b innrømmes innleggsrett også til ”offentlig[e] organ”. Med offentlig organ forstås ethvert organ for stat eller kommune, eller med andre ord - ethvert forvaltningsorgan. En parallell her kan trekkes til forvaltningslovens (”fvl.”) definisjon av forvaltningsorgan i lovens § 1.⁵⁷ Begrepet begrenser ut i fra en naturlig forståelse i liten grad hvilke organer som omfattes av bestemmelsen, så lenge de er offentlige.

Det følger av lovens forarbeider at offentlige organer organisert som egne private rettssubjekter ikke har innleggsrett etter bestemmelsen.⁵⁸ Selskaper som eksempelvis NRK og Avinor vil dermed være avskjært fra å inngi skriftlige innlegg. Begrensningen er naturlig all den tid slike selskaper er næringsaktører som først og fremst søker å ivareta selskapets og eiernes interesser. Samme begrensning gjelder for partshjelp etter tvl. § 15-7 bokstav b.

Som nevnt innledningsvis vil også forvaltningsorganer uten partsevne ha mulighet til å inngi skriftlige innlegg etter tvl. § 15-8. Dette er ifølge Hov en naturlig følge av at retten til innlegg, i motsetning til partshjelp, ikke utløser noen partsrettigheter.⁵⁹ Offentlige organer som til vanlig ikke opptrer i rettstvister vil dermed også ha mulighet til å belyse allmenne interesser i saken. Eksempelvis vil Fiskeridirektoratet kunne komme med innlegg i sak selv om partsevnen ligger til staten ved Fiskeri- og kystdepartementet jf. tvl. 2-1 første ledd bokstav b.

Innleggsretten for offentlige organer er videre enn muligheten til å være partshjelper. Dette følger både av ordlyden i bestemmelsene, og er forutsatt i forarbeidene. Offentlige organers rett til å være partshjelper begrenses i tvl. § 15-7 til organer med oppgave å fremme ”særskilte interesser”. Tvistelovsutvalget beskriver de særskilte organers oppgave dit hen at de skal ”påse at visse særlige interesser ivaretas og ikke

---

⁵⁷ Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

⁵⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 421.

⁵⁹ Jo Hov, *Rettergang III*, Oslo 2007 s. 223.

urimelig blir skadelidende eller settes til side ved kollisjon med andre interesser”.⁶⁰ Blant slike organer regnes typisk Likestillingsombudet og Forbrukerrådet. Etter ordlyden i tvl. § 15-8 gjelder innleggsretten ethvert organ ”innenfor sitt ansvarsområde”. Denne delen av ordlyden begrenser i liten grad hvilke offentlige organer som generelt har rett til å komme med innlegg. Bestemmelsen gir her primært anvisning på et krav til interesse eller tilknytning til saken forvaltningsorganet gir innlegg i.

Som vist over gir begrepet offentlige organ få føringer på hvilke organer som er innleggsberettigede generelt. Den nærmere avgrensning må derfor foretas i forhold til den konkrete allmenne interesse, hvor uttrykket ”ansvarsområde” er retningsgivende.

3.5.2 Begrensningen i uttrykket ”ansvarsområde”

På samme måte som for foreninger og stiftelser, må offentlige organ ha en tilknytning til den allmenne interesse som saken reiser. I tvl. § 15-8 første ledd bokstav b begrenses derfor forvaltningsorganets innleggsrett, som nevnt over, til å gjelde innenfor organets ”ansvarsområde”. Det må med andre ord påvises en sammenheng mellom organets ansvarsområde og den allmenne interesse i saken. Kort og noe upresist kan ansvarsområdet sies å omfatte forvaltningsorganets rettslige interesse i saken. I det følgende behandles de begrensninger som ligger i begrepet ansvarsområde. Nærmere bestemt hvor sterk kvalitativ tilknytning organet må ha til den allmenne interesse for å gi innleggsrett.

Ansvarsområde er et relativt vidt og upresist begrep. Det gir i alle fall anvisning på at forvaltningsorganet innleggsrett er begrenset til deres saksfelt. Noe som igjen, naturlig nok, gir forventninger om særlig kunnskap på den allmenne interessens område. Å slå seg til ro med en slik avgrensning er imidlertid ikke tilfredsstillende. Å gi større offentlige organer, som direktorater og departement med vide saksfelt, innleggsrett i alle forhold innenfor deres ansvarsområde, kan være å tolke bestemmelsen for vidt.

---

⁶⁰ NOU 2001: 32 Bind B s. 822.

Forarbeidene forutsetter som nevnt en ”videregående” rett til innlegg etter tvl. § 15-8 enn til partshjelp.⁶¹ For offentlige organers vedkommende kan uttalelsen tolkes på forskjellige måter. En nærliggende tolkning er, som nevnt over, å forstå utsagnet slik at kretsen av organer med innleggsrett utvides fra de med oppgave å ”fremme særskilte interesser”, til i utgangspunktet ethvert offentlig organ for stat eller kommune. Å forutsette en slik forståelse av bestemmelsen i forarbeidene gir imidlertid ingen ytterligere forståelse ut over hva man naturlig kan lese av bestemmelsene. Av hensyn til å gi forutsetningen i forarbeidene selvstendig betydning er derfor tolkningsalternativet mindre sannsynlig.

En annen mulig tolkning er å tolke en videregående rett dit hen at det ikke oppstilles like strenge krav til tilknytning mellom den allmenne interesse i saken og forvaltningsorganets ansvarsområde. Tankegangen blir her sammenfallende med den foregående vurdering i forhold til organisasjoners ”formål og virkeområde”. Tolkningsalternativene utelukker imidlertid ikke hverandre. De er i så måte begge mulige tolkningsalternativer, også til samme tid.

Organers rettslige interesse i saker om rettigheter eller plikter som tilkommer andre enn organet vurderes også etter tvl. §§ 1-4 andre ledd og 15-7 første ledd bokstav b. Forståelsen av kravet til tilknytning i disse bestemmelsene vil kunne gi anvisning på innholdet i begrepet ansvarsområde. I bestemmelsene benyttes riktignok uttrykket ”formål og naturlige virkeområde”, om enn gjennom henvisning i tvl. § 1-4 andre ledd. Hvor stor overføringsverdi som kan trekkes fra disse bestemmelsene må derfor vurderes konkret. Hvilke momenter som er relevante i vurderingen vil bestemmelsene i alle fall kunne gi anvisning på. Det presiseres i tvistelovens forarbeider at søksmålsadgangen for offentlige organer for representative søksmål i praksis er ”de samme som for private organisasjoner og foreninger” som nevnt i første ledd.⁶² Dette medfører at de samme momenter som er avgjørende for hvorvidt en organisasjon har rettslig interesse i et representativt søksmål, også er av betydning for organisasjoners vedkommende. Dette medfører igjen at momentene har overføringsverdi til spørsmålet om et forvaltningsorgans interesse i å inngi innlegg etter tvl. § 15-8. De tidligere nevnte momenter Backer oppstiller som relevante i vurderingen for

---

⁶¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

⁶² NOU 2001: 32 Bind B s. 653.

foreningers vedkommende vil således som utgangspunkt være relevante også for forvaltningsorganer.⁶³

I kjennelse inntatt i Rt. 2000 s. 2096 ble ikke Forbrukerrådet ansett å ha en tilstrekkelig interesse i utfallet av saken til å begrunne hjelpeintervensjon. Vurderingen av Forbrukerrådets tilknytning ble foretatt på bakgrunn av rådets formålsparagraf. Saken gjaldt ”praktiseringen av den lovfestede medvirkningsbestemmelsen i bilansvarsloven § 7 første ledd”. Idet bestemmelsen gjelder for nær sagt alle som skades i trafikken var det lite naturlig ”å anse vedkommende som forbruker” jf. kjennelsens side 2099. Forbrukerrådet hadde derfor ikke en klar nok interesse i utfallet av saken.

Forholdet i Rt. 2000 s. 2096 gjaldt som nevnt datidens hjelpeintervensjon, og overføringsverdien er derfor begrenset. Avgjørelsen sier imidlertid noe om kravet til tilknytning mellom den allmenne interesse og forvaltningsorganets ansvarsområde, her i henhold til forvaltningsorganets formålsparagraf. På samme måte som for organisasjoner vil et offentlig organs formål og faktiske virksomhet være med på å belyse organets ansvarsområde. Overnevnte avgjørelse understreker imidlertid også et annet poeng. På samme måte som for vurderingen av foreningers rettslige interesse i saken, er organets formål av betydning. Dette beviser overføringsverdien mellom foreninger og forvaltningsorganer som nevnt rett over.

Hvorvidt momentene som Backer oppstiller har overføringsverdi må imidlertid vurderes konkret. I motsetning til organisasjoners innleggsrett kan det ikke ses hen til hvorvidt forvaltningsorganets medlemmer er berørt, da et forvaltningsorgan ikke har medlemmer på samme måte som foreninger. Innenfor betegnelsen offentlig organ er det stor spennvidde med hensyn til grad av konkret saksbehandling.

Abstraksjonsnivået i organers formål er også stort. Organer som eksempelvis Barneombudet har utelukkende til formål å ”fremme barns interesser i samfunnet”.⁶⁴ Noe som i seg selv taler for innleggsrett i enhver sak hvor den allmenne interesse gjelder barns ve og vel. Barn under 18 år kan i så måte sies å utgjøre Barneombudets

---

⁶³ Inge Lorange Backer, *Rettslig interesse for søksmål, skjønn og klage*, Oslo 1984 s. 152 flg.

⁶⁴ Lov 6. mars 1981 nr.5 om barneombud § 1.

medlemsmasse. Motsatt er et departements oppgave mer sammensatt. Deres medlemsmasse er derfor vanskeligere å avgrense på generell basis. I vurderingen av hvorvidt den allmenne interesse i en sak ligger innenfor forvaltningsorganets ansvarsområde kan momentet medlemsmasse ikke være et avgjørende kriterium. Til støtte for synet taler også tidligere nevnte kjennelse inntatt i Rt. 2000 s. 2096, hvor kjæremålsutvalget på kjennelsens side 2098 ikke la vekt på at "Forbrukerrådet ikke har noen medlemsmasse i vanlig forstand".

På samme måte som at det ikke oppstilles like strenge krav til interesse for å begrunne partshjelp etter tvl. § 15-7, som for å begrunne søksmålsadgang etter tvl. § 1-4, vil man kunne argumentere for å ikke oppstille like strenge krav til interesse for å begrunne innleggsrett for forvaltningsorgan etter tvl. § 15-8 som for søksmålsadgang for forvaltningsorganer etter tvl. § 1-4. Tankegangen har her likhetstrekk med tidligere nevnte dom, Rt. 1982 s. 1710, hvor Høyesterett gir uttrykk for et gradvis minkende krav til tilknytning i tvml. § 54 i forhold til tvml. § 75. En slik tankegang kan imidlertid bare være gyldig til en viss grad idet man igjennom uttrykket ansvarsområde gir en forventning om særlig kunnskap innenfor feltet for den allmenne interesse. Med en for vid praktisering av uttrykket ansvarsområde risikerer man å måtte tilbakevise innlegg på grunn av at innleggets innhold er dårlig egnethet til å belyse de allmenne interesser saken reiser. Dette vil igjen kunne fordyre og forsinke saken.

Parallele bestemmelser i spesiallovgivningen kan også bidra til forståelse av innholdet i tvl. § 15-8. EØS-konkurranseloven § 9 gir som nevnt innledningsvis Konkurransetilsynet og EFTAs overvåkningsorgan, ESA, innleggsrett i saker hvor det er spørsmål om forståelsen av EØS-avtalen artikkel 53 og 54. EØS artikkel 53 og 54 forbyr henholdsvis prissamarbeid mellom aktører i et marked, og utnyttelse av dominerende stilling i et marked. Konkurransetilsynet har i henhold til Konkurranseloven⁶⁵ §§ 1 jf. 10 og 11 nettopp som formål å fremme konkurranse gjennom blant annet å forhindre prissamarbeid og utnyttelse av dominerende stilling. Spørsmål vedrørende forståelsen av EØS-avtalen artikkel 53 og 54 ligger derfor helt klart innenfor deres ansvarsområde.

---

⁶⁵ Lov 5. mars 2004 nr.12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger.

EØS-konkurranselovens forarbeider gir ingen begrunnelse for Konkurransetilsynets innleggsrett, ut over at ”det er et mål i seg selv å etablere et så vidt mulig tilsvarende system for håndheving av EØS-avtalen artikkel 53 og 54 i Norge som forordning 1/2003 etablerer i EU-landene”.⁶⁶ Bestemmelsen begrunnes således på et noe annet nivå enn i de bærende hensyn bak tvl. § 15-8. Konkurransetilsynets innleggsrett i spørsmål om artikkel 53 eller 54 har likevel overføringsverdi for forståelsen av uttrykket ansvarsområde.

Hvorvidt den allmenne interesse i saken ligger innenfor det offentlige organets ansvarsområde må bero på en konkret og helhetlig vurdering i det enkelte tilfelle. Det er ingen grunn til å praktisere kravet like strengt som for partshjelp, og i alle fall ikke like strengt som for søksmålsadgang etter tvl. § 1-4. Samtidig vil aksept av en for vid krets av organer kunne føre til at innleggene i neste omgang må tilbakevises på grunn av manglende innholdsmessig relevans.

3.6 Vurdering av ordlyd i tvl. § 15-8 første ledd

3.6.1 Det doble kravet til tilknytning

Som vist i punkt 3.3.2, henspiller interesse i tvistelovens og i språklig forstand hovedsakelig på tilknytning til tvistegenstanden. For foreninger og stiftelsers vedkommende vil tilknytningskriteriet i henhold til rettspraksis bero på en vurdering av om søksmålet faller inn under organisasjonens ”formål eller er en del av dens praktiske virkefelt”, som presisert i Rt. 1992 s. 1618. Det nære forholdet mellom fremstillingene av allmenne interesser og de enkelte tilknytningskriteriene i bestemmelsen i denne avhandlingen, viser også den nære sammenhengen mellom vilkårene. Å oppstille ”formål og virkeområde” i bestemmelsens første ledd bokstav a som eget vilkår for organisasjoners innleggsrett, kan på denne bakgrunn fremstå som unødvendig og i så måte være et eksempel på dårlig lovgivningsteknikk, da vurderingene som foretas er nært opp til sammenfallende.

---

⁶⁶ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004) s. 207.

Til støtte for synet kommer også at ved å angi tilknytningskriteriet i bestemmelsen vil man risikere at begrepet interesse i tvl. § 15-8 gjennom praksis kan få et annet meningsinnhold enn i de øvrige bestemmelser. Dette som følge av at et ønske om å skape et skille mellom vilkårene ved å gi begrepet ”formål og virkeområde” selvstendig betydning ved siden av allmenn interesse. Noe som igjen vil medføre en mindre forutsigbar bestemmelse for rettsadvenderen.

Presiseringen av tilknytningskriteriet kan imidlertid anses å ha en viss pedagogisk effekt. Særlig for offentlige organers vedkommende vil denne presiseringen være av betydning, hvor det sammenlignet med organisasjoner ikke foreligger utstrakt rettspraksis som klargjør vurderingstema og terskel. I tillegg vil den pedagogiske effekten kunne hevdes å være av betydning, hvor vilkåret ”ansvarsområde” markerer et skille fra tilknytningskriteriet for søksmålsadgangen etter tvl. § 1-4 andre ledd, og for tilknytningskriteriet for partshjelp etter tvl. § 15-7 første ledd bokstav b. Men utgangspunktet for vurderingen av tilknytningskriteriet for offentlige organer må nødvendigvis være dens ansvarsområde. Dette viser også formuleringen i tvl. § 15-7 første ledd bokstav b, hvor vurderingstemaet er ”formål og naturlige virkeområde etter § 1-4”. Også for søksmålsadgangen etter tvl. § 1-4 er dette et vurderingstema hvor det gjennom formuleringen ”på tilsvarende måte” i bestemmelsens andre ledd vises til ”formål og naturlige virkeområde” i første ledd.

Til begrepet formål og naturlige virkeområde foreligger utstrakt praksis og teori jf. punkt 3.4.2. Hvor stor pedagogisk effekt presiseringen gir er derfor usikkert. Til dette kommer også at skillet ikke bygger på en reell forskjell mellom uttrykket ”ansvarsområde” og ”formål og naturlige virkeområde”. Det vises i denne sammenheng til drøftelse i punkt 3.5.2. På bakgrunn av ovenstående er den pedagogiske effekten etter mitt syn av begrenset betydning.

Videre vil det være en presumpsjon for at avgivere av innlegg med den nødvendige tilknytning til den allmenne interesse som saken reiser, er i stand til å belyse de allmenne interesser saken reiser på en bedre måte enn avgivere uten denne tilknytningen. Tankegangen er her at organisasjoner eller offentlige organer uten formål å fremme de allmenne interesser som reises i saken vil måtte avvises etter bestemmelsens andre ledd på grunn av manglende innholdsmessig relevans. Etter en

slik tankegang vil fokuset på avgiverens tilknytning være av underordnet betydning sammenholdt med innleggets kvalitet. Som nevnt innledningsvis innrømmes ingen prosessuelle rettigheter av tvl. § 15-8 ut over innleggsretten. Det er derfor liten grunn til å håndheve et strengt krav til tilknytning. Bakgrunnen for tilknytningskravet er som antydnet i punkt 3.4.2, en interesse i utfallet gjennom å kunne utlede rettigheter eller plikter på grunnlag av det. Når denne forutsetningen ikke er relevant, vil det være mer naturlig å la innleggets kvalitet være avgjørende for hvorvidt det skal inngå i avgjørelsesgrunnlaget eller ikke.

I lys av det ovenstående mener jeg derfor at begrensningen i ordlydens presisering av krav til tilknytning ikke er nødvendig for en effektiv praktisering av tvl. § 15-8. Det kan derfor med hell utelukkes de lege ferenda.

3.6.2 Alternativ forståelse av ordlyd

En etter mitt syn mindre nærliggende måte å forstå ordlyden i tvl. § 15-8 på, er å anse allmenne interesser for ikke å inneholde et krav til tilknytning. På denne måten vil bestemmelsen ikke inneholde et dobbelt krav til tilknytning.

Til støtte for en slik forståelse kan anføres at begrepet allmenne interesser må anses som et helhetlig begrep som ikke kan deles opp. Begrepet må derfor tolkes og forstås i sammenheng. Til dette kommer det også som poengtert i punkt 3.3.3 at hvorvidt vilkåret om allmenne interesser etter tvl. § 15-8 er oppfylt, i det konkrete tilfellet, må vurderes opp i mot hvilke interesser som er allmenne på det aktuelle rettsområde. Den tradisjonelle betydning av interesse i sivilprosessuell forstand vil i så måte være av underordnet betydning.

Mot en slik forståelse igjen kan imidlertid anføres at også en språklig forståelse av begrepet ”interesse” forutsetter en relasjon eller tilknytning mellom interessen og den interesserte jf. punkt 3.3.2. Selv om uttrykket leses i sammenheng med allmenn ligger det isolert og språklig sett likevel naturlig et krav om tilknytning.

Denne tvetydigheten er formodentlig en utilsiktet konsekvens av den noe korte lovgivningsprosessen som ligger til grunn for tvl. § 15-8. Med en presisering av

forståelsen av ”allmenne interesser”, enten igjennom lov eller forarbeider, ville man etter alt å dømme ha unngått muligheten for misforståelse på dette punkt.

4 Tilbakevisning av innlegg

4.1 Vilkår for tilbakevisning

Den retten som tilkommer tredjemann etter tvl. § 15-8 er skriftlig innlegg til belysning av allmenne interesser i saken. En rett til å utelate innlegg som ikke belyser allmenne interesser fra avgjørelsesgrunnlaget, er derfor naturlig. Bestemmelsens andre ledd andre punktum regulerer en slik sensurrett på grunn av innleggets innhold. Terminologisk benytter bestemmelsen begrepet tilbakevisning om denne adgangen.

For det første kan retten tilbakevise et innlegg hvis det i ”form” ikke er egnet til å belyse allmenne interesser i saken. Med form i tvistelovens forstand forstås naturlig den form skriftlige innlegg til retten skal ha; prosesskrivs form. Det framgår imidlertid av forarbeidene at med form forstås i denne sammenhengen ”presisjonsnivå og struktur”.⁶⁷ Alternativets innhold ligger dermed noe utenfor begrepets naturlige forståelse i tvistelovens forstand.

Videre kan innlegg tilbakevises på grunn av dets ”omfang”. Med omfang forstås naturlig størrelse eller lengde, noe som også er fremhevet i forarbeidene. For lange eller omfangsrike innlegg kan av den grunn tilbakevises. Til sist kan innlegg tilbakevises på grunn av sitt ”innhold”. En av de nevnte egenskapene ved innlegget må medføre at innlegget er ”dårlig egnet” til å belyse de allmenne interesser saken reiser. Det må altså foretas en todelt vurdering for tilbakevisning av innlegg.

Det fremgår av forarbeidene at innlegget også kan tilbakevises dersom det ”etter rettens mening ikke gjelder allmenne interesser”.⁶⁸ Også forsøk på omgåelse av begrensningene i partenes adgang til skriftlige innlegg i saken kan begrunne tilbakevisning ifølge forarbeidene. På bakgrunn av dette kan det slutes at bestemmelsen ikke uttømmende regulerer hva som kan begrunne tilbakevisning av

---

⁶⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 421.

⁶⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 421.

innlegg. Andre innholdsmessige tilbakevisningsgrunner kan også tenkes. I forarbeidene nevnes ”unødvendig krenkende omtale av motparten” som eksempel på tilbakevisningsgrunn etter forslaget § 16-2 fjerde ledd (inntatt i tvl. § 12-2 fjerde ledd) jf. domstolloven⁶⁹ (”dl.”) § 198.⁷⁰ En slik avvisningsgrunn er også relevant i forhold til tvl. § 15-8.

Både form, omfang og innhold er skjønnspregede begreper. Tilbakevisningsgrunnen som er fremhevet i forarbeidene er også sterkt skjønnspreget. Retten gis med andre ord en skjønnsmessig adgang til å vurdere hvorvidt et skriftlig innlegg er egnet til å utgjøre en del av avgjørelsesgrunnlaget. Videre må begrepene kunne sies å i stor grad være overlappende. Er et innlegg for vidløftig vil det kunne karakteriseres som både et innholdsmessig eller omfangsmessig problem, men også et problem i forhold til form. Oppstillingen i loven kan av denne grunn ses på som eksemplifisering av tilfeller hvor innlegget kan tilbakevises, samtidig som de gir uttrykk for hvilket vurderingstema som skal legges til grunn. Også det faktum at bestemmelsen ikke uttømmende regulerer tilbakevisningsadgangen ytterligere forsterker dens skjønnspregede karakter. På grunn av tilbakevisningsbestemmelsens sterkt skjønnspregede karakter, må den nærmere grensegang søkes i rettspraksis.

4.2 Vurdering av adgangen til tilbakevisning

Den rett som tilkommer tredjemann etter tvl. § 15-8 er ifølge første ledd en rett å gi innlegg ”for å belyse allmenne interesser som en sak reiser”. Bestemmelsen er et unntak fra hovedregelen om partenes eksklusive rett til å inngi innlegg i en rettstvist. Bestemmelsen kan i så måte sies å være positivt avgrenset til å omfatte nettopp dette. Følgelig vil retten måtte vurdere det enkelte innleggs egnethet og relevans i forhold til nettopp allmenne interesser som reises i saken. Det kan på denne bakgrunn hevdes at tilbakevisningsgrunnene i tvl. § 15-8 andre ledd er overflødige, idet en mulighet for domstolen til å tilbakevise innlegg allerede følger antitetisk av første ledd. Oppramsingen kan anses å gi en viss pedagogisk effekt og veiledning i forhold til vurderingstema for tilbakevisning, både for domstolen, partene og tredjemann.

---

⁶⁹ Lov 13. august nr. 5 1915 om domstolene.

⁷⁰ NOU 2001: 32 Bind B s. 910.

Effekten er imidlertid av begrenset verdi all den tid de enkelte avvísingsgrunner er så like som i tvl. § 15-8.

Kjennelse om tilbakevisning av innlegg må kunne fattes også på grunn av manglende tilknytning til den allmenne interesse i saken. Det vil si at vedkommende organisasjon eller organ som innlegget kommer fra ikke har rett til å inngi innlegg etter bestemmelsen. En tilsynelatende uttømmende oppramsing av situasjoner kan fortrenge denne siden av domstolens rett til å tilbakevise innlegg. Nærheten mellom tilbakevisningsgrunnene i bestemmelsen øker momentets vekt idet denne nærheten forsterker oppfatningen av hva som er vurderingstema ved spørsmål om tilbakevisning, noe det nevnte eksemplet i forarbeidene viser at ikke er tilfellet.

Prinsippet om domstolens frie bevisbedømmelse er et grunnleggende prinsipp i norsk prosesslovgivning. For tvistelovens del kommer prinsippet til uttrykk blant annet i tvl. § 21-2 ”fri bevisvurdering”. Fri bevisbedømmelse innebærer som navnet tiliser, at domstolen vurderer og vektlegger de beviser som er fremlagt i saken etter eget skjønn. Innlegg gitt med grunnlag i tvl. § 15-8 vil bedømmes på samme måte som de øvrige bevis, hvor det generelt må kunne antas at bevis med lite relevans eller lav kvalitet vektlegges i mindre grad enn andre bevis. Tilbakevisning av innlegg på grunn av dets innhold kan i så måte anses å være overflødig idet domstolen vurderer og vektlegger innlegget som sådan. Mot en slik praksis kan det imidlertid anføres at domstolen i praksis foretar en form for skjult sensur av innleggene. Dette siste momentet er imidlertid av begrenset rekkevidde. Det er tvilsomt hvorvidt domstolens veiledningsplikt etter tvl. § 11-5 også gjelder for innlegg etter tvl. § 15-8 idet den etter sin ordlyd kun gjelder i forhold til partene. Uansett vil en eventuell veiledningsplikt neppe medføre en utstrakt plikt til klargjøring av innleggets innhold.

Etter mitt syn burde bestemmelsen på en klarere måte gitt uttrykk for den skjønnsmessige adgangen domstolen de facto har til å tilbakevise innlegg, eventuelt i kombinasjon med mer inngående veiledning av vurderingstema i forarbeider. En formulering om denne skjønnsmessige adgangen ville i større grad virket pedagogisk på potensielle innleggsberettigede. Domstolens adgang til å tilbakevise innlegg er som vist bred, noe den også faktisk bør gi uttrykk for de lege ferenda.

5 Avsluttende bemerkninger

5.1 Forholdet til muntlighetsprinsippet

Et grunnleggende prinsipp i vår prosessordning er prinsippet om muntlighet. Prinsippet har lang tradisjon både i straffeprosessen og sivilprosessen. Muntlighetsprinsippet er nå kodifisert i tvistelovens formålsbestemmelse, § 1-1 andre ledd tredje strekpunkt, og i tvl. § 11-1 nr. 3. Prinsippet innebærer at bevis som hovedregel skal presenteres muntlig for domstolen. Prinsippet har for øvrig folkerettslig forankring i både EMK artikkel 6.1 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter ("SP") artikkel 14.1. Retten tilkommer riktignok kun partene, men tvl. § 15-8 representerer likefullt et brudd på dette prinsippet. Innlegg til belysning av allmenne interesser i en sak vil normalt tale til gunst for en løsning og dermed til fordel for en av partene. Motparten vil da normalt ha et ønske om å imøtegå innholdet av innlegget. Muntlighetsprinsippet i kombinasjon med retten til kontradiksjon, for øvrig kodifisert i tvl. § 1-1 andre ledd andre strekpunkt, tilsier at parten som ønsker å imøtegå innlegget har rett til å gjøre dette muntlig.

En rett til å innkalle "avgiveren av innlegget ... som vitne for eventuell utdyping" forutsettes i forarbeidene.⁷¹ Et viktig spørsmål i denne sammenheng er hvilken konsekvens uteblivelse til en slik innkalling fra avgiverens side vil medføre. Dette er ikke angitt i forarbeidene, verken i sammenheng med muligheten til å innkalle avgiver som vitne eller som del av tilbakevisningsmuligheten. Muntlighetsprinsippet og kontradiksjonsprinsippet tilsier derfor at innlegg bør kunne tilbakevises i slike tilfeller. En mer smidig anvendelse av tvistelovens regler vil imidlertid være å gi tvl. § 21-12 andre ledd analogisk anvendelse på slike tilfeller. Bestemmelsen regulerer i utgangspunktet forholdet til skriftlige forklaringer fra andre enn partene og forutsetter at forklaringen ikke kan føres før det er klart at vitnet møter. For tvl. § 15-8 vil en tilsvarende anvendelse medføre at domstolen ikke inntar innlegget i avgjørelsesgrunnlaget før hovedforhandling er gjennomført og partene har gjort klart at de ikke ønsker å imøtegå innlegget. En rett til å tilbakevise innlegget på dette grunnlaget vil i så måte representere nok et eksempel på at retten til å tilbakevise innlegg ikke er uttømmende angitt i bestemmelsens andre ledd.

---

⁷¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

5.2 Avgivers forhold til partene

Tvl. § 15-8 bryter også med vår tradisjonelle oppfatning av partsprosessen og partenes hjelpere. Tradisjonelt sett deltar man i en rettstvist for å støtte en av partene i tvisten. Amicus curiae-bestemmelsen er i denne forstand nøytral. Det er formodentlig denne siden av bestemmelsen Skoghøy karakteriserer som en ”prinsipielt interessant nydannelse”.⁷²

Avgiver av innlegg skal i prinsippet søke å hjelpe dommeren til å fatte riktig avgjørelse i større grad enn å hjelpe en av partene til å vinne saken. Dette kan sies å være i tråd med det forsterkede fokus på riktig avgjørelse som er kommet med den nye Tvisteloven. Et resultat av økt fokus på dette utgangspunkt er tvl. § 21-4 andre ledd, hvor det understrekes at partene også plikter å opplyse om bevis som taler mot partens sak.

5.3 Bestemmelsens praktiske virkeområde

Bestemmelsen om amicus curiae legger til rette for at rettstvister avgjøres på et bredere informasjonsgrunnlag, noe som presumptivt vil forsterke muligheten for en materielt riktig avgjørelse. Bestemmelsen kan i så måte vise seg å bli et nyttig tilskudd til vår prosessordning. Også som alternativ til partshjelpsinstuttet er bestemmelsen interessant, og da særlig av prosessøkonomiske hensyn idet partshjelp utløser et større spekter av prosessuelle rettigheter. Hov fremhever at partshjelp ofte kan oppfattes som ”utidig innblanding, som forhøler og fordyrer saken”.⁷³

Et grunnleggende prinsipp i norsk sivilprosess er disposisjonsprinsippet. Prinsippet forutsetter at domstolen ikke kan bygge sin avgjørelse på noe annet enn de påstander partene har fremmet i forhold til de krav som er reist i saken. I nær sammenheng med disposisjonsprinsippet er forhandlingsprinsippet som innebærer at partene har

---

⁷² Jens Edvin A. Skoghøy, ”Ny norsk sivilprosesslov – tvisteloven av 2005 – Foredrag på Jeløy-seminaret”, *Jussens Venner*, 2006 s. 269-330 (s. 298).

⁷³ Jo Hov, *Rettergang III*, Oslo 2007, s. 221.

hovedansvaret for å ”bringe frem det faktiske grunnlag retten skal bygge på”.⁷⁴ Som påpekt av Schei vil det på grunn av forhandlingsprinsippet i innlegg etter tvl. § 15-8 ikke være mulig å verken reise nye krav eller fremme avvikende påstander.⁷⁵ Størst betydning vil bestemmelsen derfor få for spørsmål om lovtolkning og rettsanvendelse, altså hvor prejudikatinteressen motiverer avgiverens innlegg.

Forbehold må i denne sammenheng tas for tvister hvor partene har begrenset rådighet over tvistegjenstanden. I slike tvister er domstolen etter tvl. § 11-4 kun bundet av partenes prosesshandlinger så lenge de er ”forenlig med de offentlige hensyn”. Retten kan således basere avgjørelse på andre påstander enn partenes, herunder blant annet de som måtte framkomme av innlegg etter tvl. § 15-8. I forarbeidene fremheves det at bestemmelsen ikke minst vil være ”verdifull i enkelte saker hvor partene mangler fri rådighet”.⁷⁶ Departementet synes her å mene nettopp unntaket fra forhandlingsprinsippet i saker hvor rådigheten er begrenset.

Samtidig synes bestemmelsen i større grad å utvide offentlige organers mulighet for deltakelse i rettsvister uten selv å være part. For *det første* gjelder dette da også offentlige organer uten prosessuell handleevne nok har innleggsrett jf. punkt 3.5.1. For *det andre* vil kretsen av potensielt innleggsberettigede offentlige organ være betraktelig større enn for offentlige organ som kan erklære partshjelp. Dette på grunn av at retten til partshjelp etter tvl. § 15-7 begrenses til offentlige organer med ”oppgave å fremme særskilte interesser”. For organisasjoners vedkommende er den mest iøynefallende forskjellen et mindre strengt krav til tilknytning og partsevne, jf. punkt 3.4.1.

Bestemmelsen gir potensielt innleggsrett for en stor krets av tredjemenn i et stort antall saker. Samtidig løper avgivere av innlegg ingen form for risiko, verken for tvistes spørsmålet eller saksomkostninger. Terskelen for å gi et innlegg vil således være lav. Prosessøkonomiske hensyn taler på denne bakgrunn for en tildels restriktiv

---

⁷⁴ Jo Hov, *Rettergang I*, Oslo 2007, s. 148.

⁷⁵ Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian Reusch, Toril M. Øie, *Tvisteloven kommentarutgave Bind I*, Oslo 2007 s. 672.

⁷⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 244.

anvendelse av bestemmelsen. Særlig vurderingen om hvorvidt en sak faktisk reiser spørsmål av allmenn interesse bør vurderes på en nøktern måte.

6 Litteraturliste:

BØKER:

- Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvistemål*, 2. utgave, Oslo 2001
- Henry John Mæland, *Kort prosess*, Bergen 2007
- Jo Hov, *Rettergang I*, Oslo 2007
- Jo Hov, *Rettergang III*, Oslo 2007
- Aage Thor Falkanger, *God Tro: en studie av kravet til god tro for å erverve eller opprettholde privatrettslige rettigheter*, Oslo 1999
- Red. Anders Bratholm, Torkel Opsahl og Magnus Aarbakke, *Samfunn, Rett, Rettferdighet, Festskrift til Torstein Eckhoffs 70-årsdag*, Oslo 1986
- Ingolf Vislie m.fl., *artikkelsamling Allmenne interesser ved konsesjonsbehandling og skjønn*, Oslo 1987
- Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo 2000
- Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Bergen 2004
- Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian Reusch, Toril M. Øie, *Tvisteloven kommentarutgave Bind I*, Oslo 2007
- Inge Lorange Backer, *Rettslig interesse for søksmål skjønn og klage*, Oslo 1984

ARTIKLER:

- Jens Edvin A. Skoghøy, ”Ny norsk sivilprosesslov – tvisteloven av 2005 – Foredrag på Jeløy-seminaret”, *Jussens Venner*, 2006
- Inge Lorange Backer, ”Lovgivere og domstoler ved begynnelsen av det 21. århundre”, *Jussens Venner*, 2000
- Elisabeth Wittermann, ”Forening av krav og søksmål. Partshjelp”, *Tvistelovsbrev nr. 16*, 2007
- Anders Bøhn, ”Anke til Høyesterett (kapittel 30).”, *Tvistelovsbrev nr. 29*, 2007

FORARBEIDER:

- NOU 2001: 32 Bind A – Rett på sak
- NOU 2001: 32 Bind B – Rett på sak

NOU 1994: 12 Lov om vassdrag og grunnvann

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 6 (2003-2004) Om lov om konkurranse

Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m.

Ot.prp. nr. 69 (1966-1967)

Inst. O. nr. 110 (2004-2005)